

SIPRI YEARBOOK 2021

Armaments,
Disarmament and
International
Security

Samenvatting

vlaams
vredes**instituut**

STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE

SIPRI is een onafhankelijk internationaal instituut dat onderzoek doet naar conflicten, bewapening, wapenbeheersing en ontwapening. Sinds zijn oprichting in 1966 verstrekt SIPRI aan beleidsmakers, onderzoekers, media en geïnteresseerden informatie, analyses en aanbevelingen op basis van open bronnen.

SIPRI YEARBOOK

Het *SIPRI Yearbook 2021* combineert originele gegevens op domeinen als de wereldwijde militaire uitgaven, internationale wapenhandel, wapenproductie, kernwapens, gewapende conflicten en multilaterale vredesoperaties met state-of-the-art analyses van belangrijke aspecten van wapenbeheersing, vrede en internationale veiligheid.

Deze brochure is een samenvatting van het *SIPRI Yearbook 2021* en bevat een selectie van gegevens en analyses uit het jaarboek.

INHOUD

1. Inleiding: Internationale stabiliteit en menselijke veiligheid in 2020	1
---	---

Deel I. Gewapende conflicten en conflictbeheersing in 2020

2. Wereldwijde ontwikkelingen inzake gewapende conflicten, vredesprocessen en vredesoperaties	2
3. Gewapende conflicten en vredesprocessen op het Amerikaanse continent	5
4. Gewapende conflicten en vredesprocessen in Azië en Oceanië	6
5. Gewapende conflicten en vredesprocessen in Europa	7
6. Gewapende conflicten en vredesprocessen in het Midden-Oosten en Noord-Afrika	10
7. Gewapende conflicten en vredesprocessen in Sub-Sahara Afrika	12

Deel II. Militaire uitgaven en bewapening in 2020

8. Militaire uitgaven	15
9. Internationale wapenhandel en ontwikkelingen in de wapenproductie	17
10. Wereldkernmachten	20

Deel III. Non-proliferatie, wapenbeheersing en ontwapening in 2020

11. Nucleaire ontwapening, wapenbeheersing en non-proliferatie	22
12. Chemische en biologische veiligheidsdreigingen	25
13. Conventionele wapenbeheersing en regulering van nieuwe wapentechnologieën	27
14. Controle op de handel in wapens en <i>dual-use</i> goederen	30

Bijlagen	33
----------	----

Kaarten, pag. 8, 11, 13. Credits: Hugo Ahlenius, Norpil.

Vertaling: Home Office

www.sipriyearbook.org

© SIPRI 2021

**vlaams.
vredesinstituut**

1. INLEIDING: INTERNATIONALE STABILITEIT EN MENSELIJKE VEILIGHEID IN 2020

DAN SMITH

Nadat de wereldwijde stabiliteit en veiligheid er in het afgelopen decennium sterk op achteruitgegaan waren, bleef de balans in 2020 grotendeels ongewijzigd. In een jaar dat door de covidpandemie werd beheerst, lijkt die conclusie misschien ietwat optimistisch. De gegevens van de 52e editie van het *SIPRI Yearbook* ondersteunen deze stelling nochtans.

De algemene tendensen tonen een gemengd beeld. De wereldwijde militaire uitgaven bleven stijgen maar het volume van de internationale wapenhandel bleef grotendeels stabiel. De nucleaire wapenbeheersing stagneerde verder en de Verenigde Staten trokken zich terug uit het Open Skies-verdrag van 1992 maar het Verdrag tot verbod op kernwapens kreeg voldoende steun om in januari 2021 in werking te treden. Het aantal gewapende conflicten nam opnieuw toe maar het totale aantal oorlogsslachtoffers wereldwijd daalde aanzienlijk. En hoewel de geopolitieke verhoudingen toxisch bleven, werd in de meeste geopolitieke brandhaarden min of meer het evenwicht bewaard tussen potentiële escalatie en terughoudendheid. De klimaatverandering ging onverminderd door – 2020 was het op een na warmste jaar sinds het begin van de temperatuurmetingen in 1850 – maar tijdens de *Climate Ambition Summit* in december 2020 werd toch enige vooruitgang geboekt, al lijken de aangekondigde doelstellingen en toezeggingen ontoereikend om de opwarming van de aarde tot 2°C te beperken.

COVID-19-pandemie

Tegen eind 2020 waren ongeveer 82 miljoen mensen besmet geraakt met COVID-19 en werden ongeveer 1,8 miljoen overlijdens geregistreerd, al zijn beide cijfers waarschijnlijk een zware onderschatting. Hoewel de pandemie weinig directe gevolgen had voor het verloop van de gewapende conflicten in 2020, leidde zij tot een toename van huiselijk geweld en psychologische stress. De pandemie had ook grote economische en politieke gevolgen. Zij leidde in alle landen – op 20 na – tot een lagere economische productie, maakte drie decennia van vooruitgang op het gebied van armoedebestrijding ongedaan en droeg bij tot een wijdverspreide verslechtering van de kwaliteit van de democratie. Al deze effecten zullen in de toekomst op hun beurt mogelijk gevolgen hebben voor de veiligheid.

Amerikaanse verkiezingen

De uitslag van de Amerikaanse presidentsverkiezingen van 2020 betekende het einde van een Amerikaanse regering die talloze aspecten van het internationale systeem op de helling zette. Er is echter weinig reden om aan te nemen dat het confrontatiemodel snel uit de wereldpolitiek zal verdwijnen, aangezien de rivaliteit tussen de Verenigde Staten aan de ene kant en China en Rusland aan de andere kant waarschijnlijk zal voortduren. Ondertussen blijft de steun voor het beleid van de vorige regering binnen de Verenigde Staten groot. Dit zal een lange schaduw werpen over de internationale betrekkingen, aangezien andere landen zich zullen afvragen in hoeverre zij op de toezeggingen en verbintenissen van de Verenigde Staten kunnen vertrouwen.

Internationale samenwerking

De politieke geschillen over de verantwoordelijkheid voor het ontstaan van COVID-19 hielden gedurende het hele jaar 2020 aan. Zij waren symptomatisch voor het kwijnende internationale bestel. Vele instellingen voor internationale samenwerking bleven desondanks overeind, maar vereisten meer zorg en aandacht. Bij het begin van 2021 bestaat de belangrijkste opdracht er wellicht in om de routines van de internationale samenwerking te versterken en een nieuw elan te geven. ●

2. WERELDWIJDE ONTWIKKELINGEN IN GEWAPENDE CONFLICTEN, VREDESPROCESSEN EN VREDESOPERATIES

In 2020 deden zich in ten minste 39 staten (5 meer dan in 2019) actieve gewapende conflicten voor: 2 op het Amerikaanse continent, 7 in Azië en Oceanië, 3 in Europa, 7 in het Midden-Oosten en Noord-Afrika, en 20 in Sub-Sahara Afrika. Net als in voorgaande jaren vonden de meeste conflicten plaats binnen één land tussen het regeringsleger en een of meer gewapende, niet-statelijke groepen. In twee gevallen ging het om grootschalige gewapende conflicten (met meer dan 10.000 doden als gevolg van het conflict in de loop van het jaar): Afghanistan en Jemen. Daarnaast woedden zestien gewapende conflicten van hoge intensiteit (tussen 1.000 en 9.999 doden als gevolg van het conflict): Mexico, Syrië, Nigeria, de Democratische Republiek Congo, Ethiopië, Somalië, Mali, Irak, Zuid-Soedan, Burkina Faso, Mozambique, Kameroen, Libië, de Filippijnen, India en Niger. Slechts twee gewapende conflicten werden uitgevochten tussen staten: de aanhoudende confrontaties op de grens tussen India en Pakistan, en het grensconflict tussen Armenië en Azerbeidzjan om de controle over Nagorno-Karabach dat escaleerde tot een conflict van hoge intensiteit. Twee andere gewapende conflicten werden uitgevochten tussen regeringstroepen en gewapende groepen die aanspraak maken op een onafhankelijke staat: het conflict tussen Israël en de Palestijnen, en dat tussen Turkije en de Koerden.

Gevolgen van gewapende conflicten

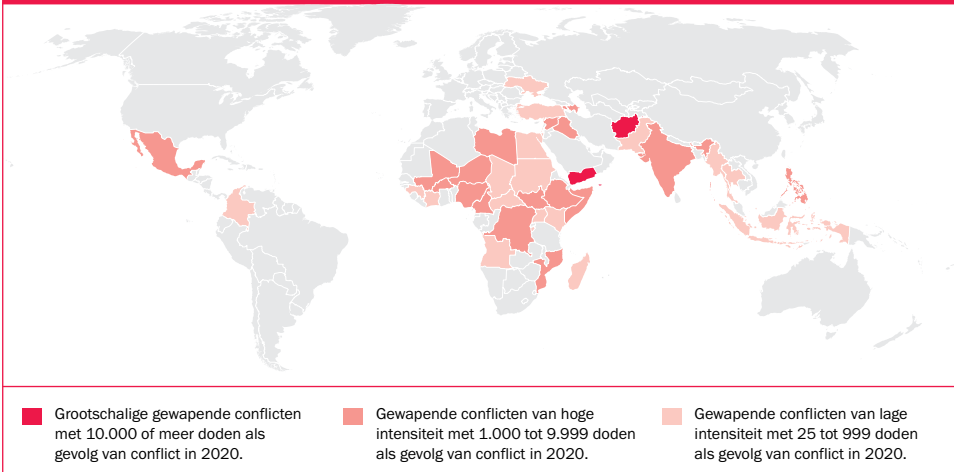
Voor ten minste het tweede opeenvolgende jaar is het totale geschatte aantal dodelijke slachtoffers van conflicten gedaald. In 2020 vielen naar schatting 120.000 dodelijke slachtoffers, wat neerkomt op een daling van 30 procent tegenover 2018. De daling in 2020 was grotendeels te danken aan de daling van het aantal dodelijke slachtoffers van conflicten in Azië en Oceanië, en in het Midden-Oosten en Noord-Afrika. Twee regio's gingen tegen deze trend in: Europa, vanwege het gewapende conflict tussen Armenië en Azerbeidzjan, en Sub-Sahara Afrika (zie 'Ramingen van dodelijke slachtoffers van conflicten in Sub-Sahara Afrika'). Terwijl het aantal dodelijke slachtoffers van conflicten de voorbije jaren afnam, lijken andere negatieve gevolgen van gewapende conflicten (soms in combinatie met andere factoren) in ernst te zijn toegenomen: ont-heemding van de bevolking, voedselonze-kerheid, humanitaire behoeften en schendingen van het internationaal huma-nitair recht.

Vredesakkoorden en de gevolgen van COVID-19

Terwijl heel wat vredesprocessen in 2020 tot stilstand kwamen of met ernstige tegenslagen af te rekenen kregen, werd belangrijke vooruitgang geboekt met de vredesbesprekingen in Afghanistan. Bovendien leek het staakt-het-vuren in Libië en Syrië erop te wijzen dat beide conflicten op korte of middellange termijn naar een vorm van oplossing zouden kunnen evolueren. Een door Rusland tot stand gebracht staakt-het-vuren maakte een einde aan de gevechten in Nagorno-Karabach. In Sub-Sahara Afrika boekte daarentegen alleen het vredesproces in Soedan wezenlijke vooruitgang in 2020.

De impact van COVID-19 op de gewapende conflicten in 2020 was niet eenduidig: hier en daar werd een tijdelijke afname van het gewapende geweld vastgesteld, maar de intensiteit van het geweld bleef over het algemeen op hetzelfde niveau en nam in sommige gevallen toe.

GEWAPENDE CONFLICTEN IN 2020

Opmerking: De grenzen die op deze kaart aangeduid staan, impliceren geen enkele goedkeuring of aanvaarding door SIPRI.

RAMINGEN VAN DODELIJKE SLACHTOFFERS VAN CONFLICTEN IN SUB-SAHARA AFRIKA

Volgens ramingen vielen in 2020 bij achttien van de twintig gewapende conflicten in Sub-Sahara Afrika meer dodelijke slachtoffers dan in 2019. De nettotoename komt neer op zo'n 41 procent. Het was in 2020 de regio met de meeste dodelijke slachtoffers van conflicten. Sub-Sahara Afrika haalde daarmee het Midden-Oosten en Noord-Afrika in.

Trends in multilaterale vredesoperaties

In 2020 waren er 62 actieve multilaterale vredesoperaties: één meer dan het jaar daarvoor. Drie operaties liepen in 2020 af: de missie van de Economische Gemeenschap van West-Afrikaanse Staten in Guinee-Bissau (ECOMIB), de gemeenschappelijke vredesoperatie van de Afrikaanse Unie (AU) en de Verenigde Naties in Darfur (UNAMID), en het Geïntegreerd Bureau voor Vredesopbouw in Guinee-Bissau (UNIOGBIS). In 2020 gingen drie operaties van start: de militaire waarnemersmissie van de AU in de Centraal-Afrikaanse Republiek (CAR) (MOUACA), de adviesmissie van de Europese Unie (EU) voor het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid in de CAR (EUAM RCA) en de missie van de AU in Libië.

Het aantal personeelsleden dat voor multilaterale vredesoperaties ingezet wordt, daalde in 2020 met 7,7 procent tot 127.124 personeelsleden op 31 december 2020. Dit was voornamelijk het gevolg van de terugtrekking van personeel bij enkele grote multilaterale vredesoperaties waaronder de *Resolute Support Mission* (RSM) in Afghanistan. De Verenigde Naties blijven de toonaangevende organisatie op het terrein: zij zijn verantwoordelijk voor onge-

veer een derde van alle multilaterale vredesoperaties en voor twee derde van al het personeel.

In 2020 bleef de missie van de Afrikaanse Unie in Somalië (AMISOM) de grootste multilaterale vredesoperatie, ondanks een verdere inkrimping van de strijdkrachten. Ethiopië bleef de grootste troepenmacht leveren, gevolgd door Oeganda en Bangladesh.

In 2020 was het jaarlijkse aantal doden door vijandelijke actie bij VN-vredesoperaties onder geüniformeerde VN-personeelsleden het laagste van het hele decennium 2011-2020. Het totale aantal doden als gevolg van alle oorzaken samen lag echter hoger dan in voorgaande jaren vanwege de aanzienlijke stijging van het aantal overlijdens door ziekte, waaronder COVID-19.

Het aantal operaties die (volgens de definitie van SIPRI) geen 'multilaterale vredesoperatie' zijn, nam verder toe met de inzet van troepen voor drie nieuwe operatie in 2020: een Russisch 'vredeshandhavingscontingent' in Nagorno-Karabach, de EU-operatie 'Itrini' in het Middellandse Zeegebied en de Europese multinationale taakgroep Takuba in de Sahel. ●

3. GEWAPENDE CONFLICTEN EN VREDESPROCESSEN OP HET AMERIKAANSE CONTINENT

Het Amerikaanse continent vertoonde in 2020 een complex en gemengd beeld op het gebied van vrede. In bepaalde landen verergerde het conflict terwijl het geweld elders afnam, deels als gevolg van de lockdowns in verband met de covidpandemie. In andere landen bleef het gewapende geweld op een vergelijkbaar niveau als in 2019. Twee landen – Colombia en Mexico – hadden verschillende parallele, niet-internationale gewapende conflicten op hun grondgebied.

In de regio vonden drie multilaterale vredesoperaties plaats: de VN-verificatiemissie in Colombia, de missie van de Organisatie van Amerikaanse Staten ter ondersteuning van het vredesproces in Colombia en het Geïntegreerd Bureau van de Verenigde Naties in Haïti.

Colombia

Het vredesakkoord van 2016 tussen de regering van Colombia en de *Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia/het Ejército del Pueblo* (FARC/EP) maakte een einde aan een niet-internationaal gewapend conflict dat meer dan 50 jaar duurde. De implementering van het vredesakkoord stuitte echter ook in 2020 op problemen. De niet-internationale gewapende conflicten met andere niet-statelijke gewapende groepen en paramilitaire organisaties zoals het *Ejército de Liberación Nacional*, het *Ejército Popular de Liberación* en de *Autodefensas Gaitanistas de Colombia* gingen door. Een aantal FARC/EP-dissidenten sloot zich aan bij gewapende groepen en het geweld tegen actoren van de civiele samenleving nam toe.

Mexico

In Mexico werden drie niet-internationale gewapende conflicten uitgevochten: tussen de Mexicaanse staat en het Jalisco-kartel (*Cártel Jalisco Nueva Generación*), tussen de staat en het Sinaloa-kartel, en tussen de twee kartels onderling. Het aantal moorden daalde licht in 2020 maar bleef bijzonder hoog, terwijl de inspanningen van de overheid om de kartels te bestrijden steeds meer werden gemilitariseerd. Een nieuwe nationale garde die in 2019 werd opgericht, telde tegen eind 2020 ongeveer 100.000 manschappen onder het bevel van een militair operationeel commando.

Crimineel geweld en politieke onrust

De moordcijfers in de regio liepen sterk uiteen. In 2020 registreerden verscheidene landen op het Amerikaanse continent – zoals Jamaica – moordcijfers die nog steeds tot de hoogste ter wereld behoren, terwijl het aantal moorden in andere landen – zoals El Salvador, Guatemala, Honduras en Venezuela – sterk afnam.

In sommige landen, waaronder Brazilië, Colombia, Honduras en Mexico, was er in 2020 sprake van gericht politiek geweld tegen mensenrechtenactivisten en vertegenwoordigers van sociale bewegingen. Door de lockdowns vanwege de coronapandemie zagen we in 2020 geen herhaling van de vaak gewelddadige massademonstraties en rellen die zich in de loop van 2019 in Bolivia, Chili, Colombia en Ecuador voordeden als gevolg van de frustraties bij de bevolking over de slechte economische omstandigheden, de groeiende ongelijkheid en de politieke corruptie. Toch braken in Bolivia, Chili, Colombia, Guatemala, Nicaragua en Peru sporadisch volksprotesten uit als reactie op politieke crisissen. In verschillende gevallen werden beschuldigingen geuit omtrent het hardhandige optreden van de politie bij de ordehandhaving. ●

4. GEWAPENDE CONFLICTEN EN VREDESPROCESSEN IN AZIË EN OCEANIË

Zeven landen in Azië en Oceanië kregen net als in 2019 in 2020 te maken met actieve gewapende conflicten. Drie van deze landen lagen in Zuid-Azië: Afghanistan (grootschalige geïnternationaliseerde burgeroorlog), India (grensconflict en binnenlandse gewapende conflicten van hoge intensiteit) en Pakistan (grensconflict en binnenlandse gewapende conflicten van lage intensiteit). In vier andere landen in Zuidoost-Azië (Indonesië, Myanmar, de Filipijnen en Thailand) speelden zich gewapende binnenlandse conflicten van lage intensiteit af. Het totale aantal dodelijke slachtoffers van conflicten in Azië en Oceanië daalde in 2020 met bijna 50 procent ten opzichte van 2019.

Drie opkomende trends in de regio bleven in 2020 aanzetten tot bezorgdheid: (a) de groeiende rivaliteit tussen China en de Verenigde Staten in combinatie met een steeds assertiever buitenlands beleid van China; (b) het toenemende geweld als gevolg van identiteitspolitiek op basis van etnische of religieuze polarisatie (of beide); en (c) de opmars van transnationale, gewelddadige jihadistische groeperingen. Enkele van deze groepen die het best georganiseerd zijn, waren actief in Zuidoost-Azië en met name in Indonesië, Maleisië en de Filipijnen.

In 2020 waren vijf multilaterale vredesoperaties actief in Azië en Oceanië. Dit aantal bleef ongewijzigd in vergelijking met 2019.

Afghanistan

De oorlog in Afghanistan bleef het dodelijkste gewapende conflict ter wereld, met bijna 21.000 dodelijke slachtoffers in

GEWAPEND CONFLICT IN KASJMIR

Het territoriale conflict tussen India en Pakistan over Kasjmir keerde in 2020 terug naar de status quo van relatief weinig gewapend geweld. Er waren regelmatige artilleriebeschietingen en andere botsingen tussen Indiase en Pakistaanse troepen langs de demarcatielijn, net als aanvallen van militanten en Indiase anti-oproeroperaties in Jammu en Kasjmir. In juni 2020 liepen de spanningen op bij de grens tussen China en India in de betwiste oostelijke Ladakh-regio van Kasjmir. Voor het eerst in meer dan vijf decennia vielen daarbij dodelijke slachtoffers. Tijdens een gewelddadige confrontatie, waarbij kennelijk geen vuurwapens werden gebruikt, kwamen ten minste 20 Indiase soldaten en een onbekend aantal Chinese soldaten om het leven.

2020, wat neerkomt op een daling met 50 % tegenover 2019. Na een voorwaardelijk vredesakkoord tussen de Taliban en de Verenigde Staten in februari 2020 en de start van intra-Afghaanse vredesbesprekingen in september 2020 leek er reden voor optimisme. Tegen het einde van het jaar liepen de vredesbesprekingen echter vast. Het geweld ging door en de toekomst van het vredesproces bleef onzeker.

Myanmar

In Myanmar werd tegen een achtergrond van toenemend geweld – vooral in de staat Rakhine – weinig vooruitgang geboekt met het aan de gang zijnde vredesproces. Japan wist in november 2020 echter een diplomatieke doorbraak tot stand te brengen tussen het Arakan-leger en het leger van Myanmar. Het akkoord, dat een feitelijk staakt-het-vuren inhield, creëerde ruimte voor dialoog en maakte de terugkeer van duizenden ontheemden mogelijk. Eind 2020 bleven de vooruitzichten echter

onzeker voor zowel het bredere vredesproces als de vrijwillige terugkeer van bijna een miljoen Rohingya's die in 2017 verdreven werden, en dit ondanks de verslechterende humanitaire omstandigheden in de vluchtelingenkampen in Bangladesh. ●

5. GEWAPENDE CONFLICTEN EN VREDESPROCESSEN IN EUROPA

In 2020 waren er in Europa twee actieve gewapende conflicten: het interstatelijk grensconflict tussen Armenië en Azerbeidzjan over Nagorno-Karabach dat in de loop van het jaar escaleerde tot een conflict van hoge intensiteit, en het aanslepende geïnternationaliseerde, binnenlandse gewapende conflict van lage intensiteit in Oekraïne. Elders in Europa bleven de spanningen aanhouden bij voornamelijk niet-actieve maar onopgeloste conflicten in het voormalige gebied van de Sovjetunie, de westelijke Balkan en Cyprus. Er waren ook aanhoudende spanningen tussen Rusland en grote delen van de rest van Europa over uiteenlopende kwesties als cyberaanvallen, Oekraïne, de respons op COVID-19 en de vergiftiging van de Russische oppositieleider Aleksej Navalny. Verder bleven onregelmatige migratie en terrorisme – allebei verweven met ernstige en complexe veiligheidsproblemen in de zuidelijke buurlanden van Europa en daarbuiten – belangrijke uitdagingen voor de veiligheid in 2020.

In de loop van het jaar kwamen daar nog drie factoren bij die de complexiteit deden toenemen: (a) de uitbraak van de covidpandemie; (b) de politieke protesten in Wit-Rusland na omstrede presidentsverkiezingen in augustus 2020; en (c) de toegenomen spanningen in het oostelijke Middellandse Zeegebied tussen voornamelijk Griekenland en Turkije waarbij echter ook verscheidene andere landen betrokken waren. Veelbelovend is dan weer dat de Verenigde Staten in september 2020 bemiddelden tussen Kosovo en Servië, wat tot een bescheiden detente leidde.

In 2020 waren er 18 actieve multilaterale vredesoperaties in Europa, evenveel als een jaar eerder.

Gewapend conflict tussen Armenië en Azerbeidzjan

Het gewapende conflict dat in 2020 tussen Armenië en Azerbeidzjan uitbrak, leidde zes weken lang tot de meest intense gevechten sinds de oorlog om Nagorno-Karabach van 1988 tot 1994. Algemeen wordt aangenomen dat Azerbeidzjan het offensief plande en startte na gedurende enkele jaren zijn militaire capaciteit te hebben opgebouwd. Azerbeidzjan kreeg militaire en politieke steun van Turkije en had toegang tot gewapende onbemande luchtvaartuigen die het van Israël en Turkije kocht. Deze factoren leken een centrale rol te spelen bij het militaire succes van Azerbeidzjan, dat ongeveer een derde van Nagorno-Karabach en het grootste deel van de aangrenzende gebieden weer in handen had tegen de tijd dat de gevechten

ophielden. Het totale aantal militairen en burgers dat bij de gevechten omkwam, werd op zo'n 6.700 geraamd.

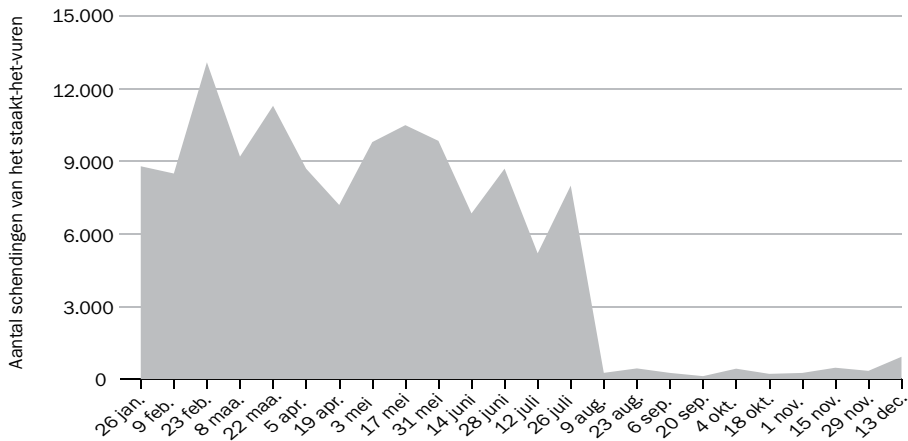
Een door Rusland tot stand gebracht staakt-het-vuren in november 2020 maakte een einde aan de gevechten en op het einde van het jaar hielpen Russische vredeshandhavers de twee partijen om een ongemakkelijk bestand na te leven. Verscheidene belangrijke kwesties moeten echter nog worden uitgeklaard, waaronder de toekomstige status en het bestuur van Nagorno-Karabach, de vraag hoe de mogelijk met elkaar botsende aanspraken van terugkerende binnenlandse ontheemden met elkaar kunnen worden verzoend, de rol van Turkije bij de implementering van het akkoord, en de toekomst van het Minsk-proces van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa. Een nieuwe patstelling – zij het onder andere voorwaarden dan de vorige die 30 jaar duurde – lijkt nu waarschijnlijk.

Opmerking: De grenzen die op deze kaart aangeduid staan, impliceren geen enkele goedkeuring of aanvaarding door SIPRI.

SCHENDINGEN VAN HET STAAKT-HET-VUREN IN OEKRAÏNE, 13 JANUARI TOT 13 DECEMBER 2020

Oekraïne

Oekraïne is sinds 2014 het toneel van Europa's belangrijkste territoriale conflict. Ook in 2020 slaagden de partijen er niet in om hun fundamentele meningsverschillen over de aard van het conflict en hun betrokkenheid daarbij te overbruggen, noch om het eens te worden over de implementering van bestaande akkoorden. Een nieuw akkoord over een staakt-het-vuren in juli 2020 zorgde echter voor veel minder schendingen van het staakt-het-vuren tijdens de tweede helft van het jaar. Aangezien er in de zes jaar die het conflict duurt al meer dan 20 pogingen tot een staakt-het-vuren werden ondernomen, is het moeilijk te voorspellen of en hoe lang dit staakt-het-vuren overeind zal blijven. In 2020 vielen naar schatting 109 dodelijke slachtoffers als gevolg van het conflict (tegenover 403 in 2019 en 893 in 2018). Afgaand op de situatie in Oekraïne eind 2020 lijkt het waarschijnlijk dat dit een van de aanslepende, onopgeloste conflicten in Europa wordt. ●

6. GEWAPENDE CONFLICTEN EN VREDESPROCESSEN IN HET MIDDEN-OOSTEN EN NOORD-AFRIKA

In zeven landen in het Midden-Oosten en Noord-Afrika waren in 2020 actieve gewapende conflicten aan de gang (hetzelfde aantal als in 2017-19): Egypte (binnenlands gewapend conflict van lage intensiteit), Irak (geïnternationaliseerde burgeroorlog), Israël (extra-statelijk gewapend conflict van lage intensiteit), Libië (geïnternationaliseerde burgeroorlog), Syrië (geïnternationaliseerde burgeroorlog), Turkije (extra-statelijk en binnenlands gewapend conflict van lage intensiteit) en Jemen (grootschalige geïnternationaliseerde burgeroorlog). Alle gewapende conflicten eisten minder dodelijke slachtoffers dan in 2019 en het totale aantal dodelijke slachtoffers van de conflicten in de regio daalde sinds 2017 met bijna 70 procent. Aangezien het aantal dodelijke slachtoffers van het conflict in Syrië tot onder de 10.000 daalde, was de oorlog in Jemen in 2020 het enige grootschalige gewapende conflict in de regio. Vele van deze conflicten waren onderling met elkaar verweven en er waren regionale en internationale mogendheden bij betrokken, net als tal van niet-statelijke actoren.

Een staakt-het-vuren in de Syrische provincie Idlib in maart 2020 en een landelijk staakt-het-vuren in Libië dat in oktober 2020 werd overeengekomen, deden vermoeden dat voor beide conflicten weldra een of andere oplossing in zicht zou komen. In Jemen bleef de toestand met de vastgelopen implementering van het akkoord van Stockholm van 2018 ongewijzigd.

De covidpandemie lijkt een minimale impact te hebben gehad op de gewapende conflicten in de regio, hoewel zij duidelijk

HET ISRAËLISCH-PALESTIJNSE CONFLICT

In 2020 daalde het aantal slachtoffers van het Israëlisch-Palestijnse conflict tot het laagste niveau van de afgelopen tien jaar. Een nieuw 'vredesplan' van de Verenigde Staten, de dreigende annexatie van delen van de Westelijke Jordaanoever en een reeks normalisatieakkoorden tussen Israël en vier staten (Bahrein, Marokko, Soedan en de Verenigde Arabische Emiraten) waren de belangrijke gebeurtenissen van het jaar. De economische en humanitaire prijs die het Palestijnse volk voor de Israëlische bezetting betaalt, bleef hoog en er leek nog steeds geen oplossing voor het onderliggende Israëlisch-Palestijnse territoriale geschil in het verschiet te liggen.

heeft bijgedragen tot de complexiteit van de bestaande humanitaire uitdagingen. In de hele regio vonden antiregeringsprotesten plaats. Mensen kwamen massaal op straat in Algerije, Irak en Libanon. Ook in Egypte, Iran, Israël, Jordanië, Marokko, de Palestijnse gebieden en Tunesië was sprake van sporadische protesten. Bovendien dreigden de spanningen tussen Iran en de Verenigde Staten opnieuw te escaleren tot een ernstiger interstatelijk militair conflict.

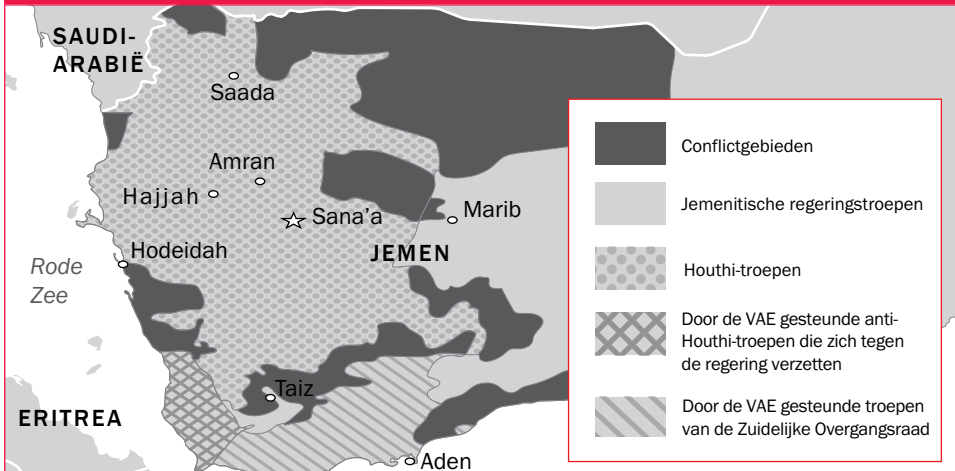
In 2020 waren er 14 multilaterale vredesoperaties in het Midden-Oosten en Noord-Afrika, evenveel als in 2019.

Complexe en onderling verweven gewapende conflicten in Irak, Syrië en Turkije

In 2020 kon de regering van president Bashar al-Assad haar greep op Syrië verder verstevigen, terwijl de gewapende oppositie zich op twee gebieden concentreerde: de provincie Idlib in het noordwesten en de noordoostelijke regio's die deels onder controle van de Koerden staan. Het staakt-het-vuren van maart in de provincie Idlib

INVLOEDS- EN CONFLICTGEBIEDEN IN JEMEN, MEI 2020

VAE = Verenigde Arabische Emiraten.

Opmerking: De grenzen die op deze kaart aangeduid staan, impliceren geen enkele goedkeuring of aanvaarding door SIPRI.

leidde tot een verdere afname van groot-schalige vijandelijkheden.

In 2020 bleef Irak een fragiele staat met zwakke instellingen en groeiende protesten die zich grotendeels in een postconflict-situatie bevond. Iran bleef een invloedrijke aanwezigheid in Irak (en Syrië) behouden en de spanningen tussen Iran en de Verenigde Staten lieten zich voelen in Irak. Turkije intensiverde zijn militaire operaties in Noord-Irak en ook het aanslepende gewapende conflict in het zuidoosten van Turkije duurde voort.

Het staakt-het-vuren in Idlib, dat door bemiddeling van Rusland en Turkije tot stand kwam, versterkte de rol van beide landen als belangrijkste machtsfactoren in Syrië, terwijl de invloed van de Verenigde Staten bleef afnemen.

Noord-Afrika en het gewapende conflict in Libië

Noord-Afrika is het slachtoffer van diverse crisissen die er samenvallen, met negatieve gevolgen voor de stabiliteit van de buur-

landen in het oostelijke Middellandse Zeegebied en Sub-Sahara Afrika. Het 40 jaar oude territoriale geschil tussen Marokko en het Polisario-front (Volksfront ter bevrijding van Saguia el-Hamra en Río de Oro) over de Arabische Democratische Republiek Sahara (Westelijke Sahara) kwam op het einde van het jaar opnieuw tot uitbarsting, terwijl de bescheiden Sinaï-opstand in Egypte in 2020 doorging zonder dat iets op een nakend einde of een beslissende afloop wees.

De steeds grotere rol van Egypte, Rusland en Turkije in de Libische burgeroorlog bemoeilijkte de vredes-inspanningen en vergrootte het risico op een directe militaire confrontatie tussen Turkse en Egyptische of Russische strijdkrachten die in het gewapende conflict tegengestelde partijen steunen. Een nieuw staakt-het-vuren dat in oktober 2020 in Libië tot stand kwam met internationale steun, was reden voor een hernieuwd optimisme.

Jemen

Ondanks pogingen van de Verenigde Naties om via bemiddeling een einde te maken aan de burgeroorlog in Jemen, duurde het gewapende conflict daar het hele jaar voort, waardoor een van 's werelds grootste humanitaire crisissen nog verergerde. Een deskundigenpanel van de VN concludeerde dat de drijfveren achter de gewapende conflicten in 2020 gewijzigd zijn en onderhand voornamelijk van economische aard zijn. In oktober waarschuwde de VN dat het land op de rand van een catastrofale voedselveiligheids crisis stond. Tegen het einde van het jaar bleven de Houthi's het politieke, economische en militaire toneel in Jemen domineren en controleerden zij een derde van het grondgebied en twee derde van de bevolking. Het blijft uiterst moeilijk om tot een duurzame politieke regeling te komen, omdat de Houthi's de strijd waarschijnlijk niet zullen staken totdat ze Marib, Hodeidah en Taiz volledig onder controle hebben. ●

7. GEWAPENDE CONFLICTEN EN VREDESPROCESSEN IN SUB-SAHARA AFRIKA

In 2020 waren er ten minste 20 landen in Sub-Sahara Afrika (op een totaal van 49) met actieve gewapende conflicten: Angola, Burkina Faso, Burundi, Kameroen, de Centraal-Afrikaanse Republiek (CAR), Tsjaad, Ivoorkust, de Democratische Republiek Congo (DRC), Ethiopië, Guinee, Kenia, Madagaskar, Mali, Mozambique, Niger, Nigeria, Somalië, Zuid-Soedan, Soedan en Oeganda. In tien gevallen ging het om binnenlandse gewapende conflicten van lage intensiteit. Daarnaast waren er tien gewapende conflicten van hoge intensiteit (Nigeria, de DRC, Ethiopië, Somalië, Mali, Zuid-Soedan, Burkina Faso, Mozambique, Kameroen en Niger). Achttien gewapende conflicten – met uitzondering van die in de CAR en Somalië – eisten naar schatting meer dodelijke slachtoffers in 2020 dan in 2019. De totale stijging in de regio bedroeg ongeveer 41 procent: nergens ter wereld waren meer dodelijke slachtoffers van conflicten te betreuren.

Bijna alle gewapende conflicten waren geïnternationaliseerd, onder meer door de aanwezigheid van statelijke actoren en de transnationale activiteiten van gewelddadige islamistische groeperingen, andere gewapende groepen en criminele netwerken. Aan de basis van de conflictdynamieken en de etnische en religieuze spanningen lag vaak een combinatie van factoren: een zwakke staat, corruptie, inefficiëntie bij het verlenen van basisdiensten, concurrentie om natuurlijke hulpbronnen, ongelijkheid en een gevoel van marginalisering. De veiligheidsdilemma's in Sub-Sahara Afrika werden in 2020 mede bepaald door verkiezings-

gerelateerd geweld en de impact van de covidpandemie, maar ook door de wateronzekerheid en de toenemende impact van de klimaatverandering.

Het vredesproces in Soedan was het enige in Sub-Sahara Afrika dat in 2020 wezenlijke vooruitgang boekte. Er waren gedurende het jaar 22 multilaterale vredesoperaties actief in Sub-Sahara Afrika, twee meer dan in 2019.

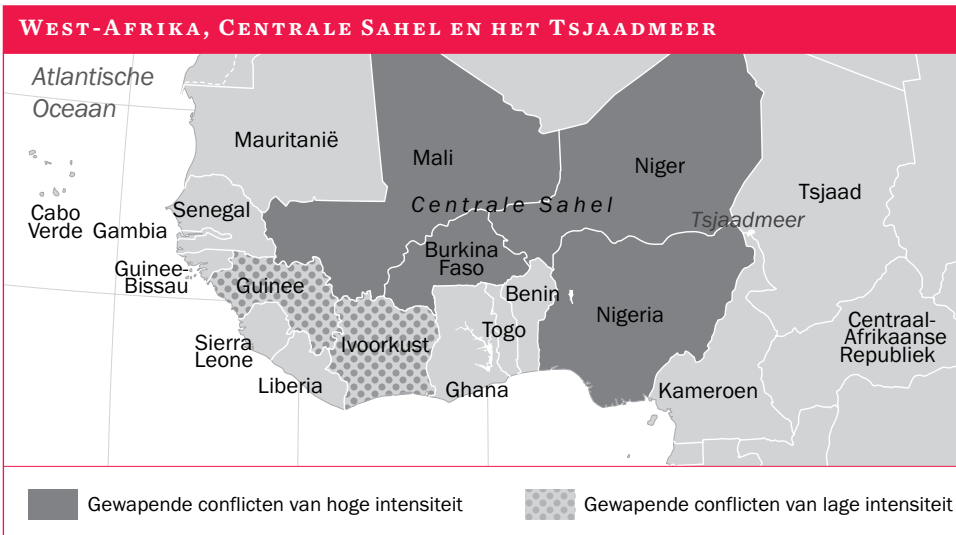
West-Afrika

De veiligheidssituatie in West-Afrika ging in 2020 snel achteruit naarmate transnationale religieuze gewapende groeperingen hun greep op de regio versterkten. De ongebreidelde groei van lokale milities verergerde ook de bestaande conflicten. De gewapende conflicten in Burkina Faso, Mali en Niger werden intenser, vooral in de drielandenregio Liptako-Gourma. De nieuwe Europese Taakgroep Takuba onder leiding van Frankrijk voegde zich bij de bestaande externe nationale en multilaterale operaties

ter bestrijding van het terrorisme in de Sahel en de regio van het Tsjaadmeer, naast de traditionelere multinationale vredesoperaties van de Verenigde Naties. De gewapende conflicten in Tsjaad en Nigeria verergerden eveneens tegen de achtergrond van de toenemende instabiliteit in de regio van het Tsjaadmeer.

Centraal-Afrika

In Centraal-Afrika werd een belangrijke opleving van het geweld in Oost-Congo vastgesteld, waar externe en Congolese gewapende groepen in veelvuldige gewapende conflicten met de regering verwickeld raakten. Dit ging gepaard met een heropleving van het geweld tussen de gemeenschappen. Veel van dit geweld was het gevolg van corruptie, zwak bestuur en de strijd om hulpbronnen. De twee niet-gerelateerde gewapende conflicten in verschillende delen van Kameroen – de opstand van de Engelstalige separatisten en die van Boko Haram – verergerden eveneens in 2020.

Opmerking: De grenzen die op deze kaart aangeduid staan, impliceren geen enkele goedkeuring of aanvaarding door SIPRI.

CONFLICT IN TIGRAY

In de regio Tigray in het noorden van Ethiopië brak in november 2020 een nieuw gewapend conflict uit tussen de strijdkrachten van de federale regering en het *Tigray People's Liberation Front*. Daarbij vielen duizenden doden, terwijl meer dan 46.000 mensen naar het oosten van Soedan moesten vluchten. Ook in veel andere Ethiopische regio's nam de onveiligheid in 2020 toe door gelijktijdige gewapende conflicten en veel interetnisch geweld.

Oost-Afrika

In Oost-Afrika steeg het aantal dodelijke slachtoffers van conflicten volgens schattingen van zo'n 25.600 in 2019 tot bijna 36.000 in 2020 als gevolg van de verslechterende veiligheidssituatie in Ethiopië, Mozambique en Zuid-Soedan, maar ook door het aanhoudende grootschalige geweld in Somalië. Zes van de negen landen in Oost-Afrika die in 2020 bij gewapende conflicten betrokken waren, liggen in de Hoorn van Afrika, een regio die enkele van de meest fragiele staten ter wereld omvat. De interstatelijke geschillen tussen Oost-Afrikaanse staten over de toewijzing van hulpbronnen en de toegang ertoe, gingen in 2020 onverminderd door. Een van de belangrijkste geschillen – dat tussen Egypte, Ethiopië en Soedan over de toegang tot de oostelijke Nijlwateren – bleef in 2020 in een impasse zitten.

De islamistische opstand in de provincie Cabo Delgado in het noorden van Mozambique nam in 2020 in hevigheid toe. Door het toegenomen geweld tegen burgers is het aantal binnenlands ontheemden in de loop van het jaar meer dan verviervoudigd tot meer dan 500.000. In Somalië bleef de gewapende islamistische groepering Al Shabaab een grote bedreiging vormen,

ondanks de voortzetting van een vredesoperatie onder leiding van de Afrikaanse Unie en gerichte luchtaanvallen van de Verenigde Staten tegen de groepering.

In Zuid-Soedan nam het geweld tussen de gemeenschappen in 2020 sterk toe, terwijl de vertragingen bij de implementering van het vredesakkoord van 2018 bijdroegen aan de onzekere veiligheids-situatie.

In Soedan kwamen de vorderingen die in 2019 met het Soedanese vredesproces werden gemaakt, in de loop van 2020 in een stroomversnelling terecht en werden nog meer belangrijke vredesakkoorden met de voornaamste gewapende groeperingen bereikt. Deze mondden uit in de ondertekening van het vredesakkoord van Juba dat de Soedanese regering en vertegenwoordigers van verschillende gewapende groeperingen op 3 oktober 2020 ondertekenden. ●

8. MILITAIRE UITGAVEN

De wereldwijde militaire uitgaven in 2020 worden op 1.981 miljard USD geraamd. De totale uitgaven lagen 2,6 procent hoger dan in 2019 en 9,3 procent hoger dan in 2011. De wereldwijde 'militaire last' – d.w.z. de wereldwijde militaire uitgaven als percentage van het wereldwijde bruto binnenlands product (bbp) – steeg in 2020 met 0,2 procentpunt tot 2,4 procent. Dit was de grootste toename van de militaire last sinds de wereldwijde financiële en economische crisis van 2009.

In ten minste vier van de vijf regio's van de wereld stegen de militaire uitgaven: met 5,1 procent in Afrika, met 4,0 procent in Europa, met 3,9 procent op het Amerikaanse continent en met 2,5 procent in Azië en Oceanië. Voor het zesde opeenvolgende jaar kan SIPRI geen schatting geven van de totale uitgaven in het Midden-Oosten.

Impact van COVID-19

Hoewel het effect van de covidpandemie op de militaire uitgaven de komende jaren duidelijker zal worden, kunnen we nu al vier algemene vaststellingen doen over de impact in 2020. Ten eerste is bekend dat verscheidene landen (bv. Angola, Brazilië, Chili, Koeweit, Rusland en Zuid-Korea) hun militaire uitgaven verlaagden of anders aanwendden om de pandemie het hoofd te bieden. Ten tweede bewandelde één land – Hongarije – de omgekeerde weg in 2020: het verhoogde zijn militaire uitgaven als onderdeel van een pakket van financiële ondersteuningsmaatregelen in reactie op de pandemie. Waarschijnlijk zullen in meer landen argumenten worden aangevoerd om hogere militaire uitgaven aan het economische herstel te koppelen. Ten derde steeg de militaire last in het merendeel van

MILITAIRE UITGAVEN WERELDWIJD, 2020

Regio	Uitgaven (miljard USD)	Wijziging (%)
Afrika	(43,2)	5,1
Noord-Afrika	(24,7)	6,4
Sub-Sahara Afrika	18,5	3,4
Amerika	853	3,9
Centraal-Amerika en het Caribisch gebied	8,6	-0,2
Noord-Amerika	801	4,3
Zuid-Amerika	43,5	-2,1
Azië en Oceanië	528	2,5
Centraal-Azië	1,9	-8,4
Oost-Azië	359	2,3
Oceanië	30,7	5,6
Zuid-Azië	90,1	1,3
Zuidoost-Azië	45,5	5,2
Europa	378	4,0
Centraal-Europa	33,6	6,0
Oost-Europa	71,7	3,4
West-Europa	273	3,9
Midden-Oosten
TOTAAL WERELD	1.981	2,6

() = ruwe schatting; .. = geen beschikbare gegevens.

Uitgaven in huidige (2019) Amerikaanse dollar. Alle wijzigingen voor de periode 2019-2020 zijn aangegeven in reële termen.

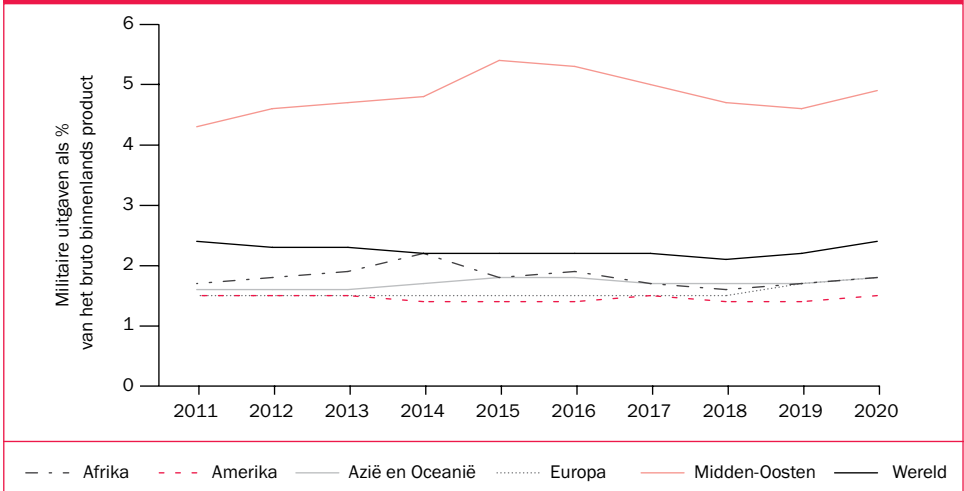
de landen in 2020 en ten vierde zetten de meeste landen militaire middelen en met name personeel in om hun respons op de uitbraak van COVID-19 te ondersteunen.

Landen met de grootste militaire uitgaven in 2020

De groei van de totale uitgaven in 2020 werd in hoge mate beïnvloed door de uitgavenpatronen van de Verenigde Staten en China. De Verenigde Staten verhoogden hun militaire uitgaven in 2020 voor het derde opeenvolgende jaar tot 778 miljard USD, wat 4,4 procent meer is dan in 2019 maar 10 procent minder dan in 2011. De begrotingsposten die aan deze recente

MILITAIRE LAST PER REGIO, PERIODE 2011-20

groei bijdroegen, zijn onder meer onderzoek en ontwikkeling, de modernisering van het Amerikaanse kernwapenarsenaal en grootschalige wapenaankopen. De militaire uitgaven van China in 2020 worden op 252 miljard USD geraamd, wat neerkomt op een stijging van 1,9 procent tegenover 2019 en 76 procent tegenover 2011. De Chinese uitgaven stegen gedurende 26 opeenvolgende jaren, wat de langste ononderbroken reeks van stijgende uitgaven is van alle landen in de SIPRI-databank over militaire uitgaven (*Military Expenditure Database*). Aangezien de Chinese economie zich vrij snel wist te herstellen van de beperkingen die de pandemie met zich meebracht, zal China waarschijnlijk een van de weinige landen zijn die erin slagen om een aanhoudende stijging van de militaire uitgaven te financieren zonder een toename van de militaire last.

India gaf 72,9 miljard USD uit in 2020 – een stijging van 2,1 procent – en stond daarmee op de derde plaats in de wereldwijde ranking van landen met de

grootse militaire uitgaven. De totale militaire uitgaven van Rusland bedroegen 61,7 miljard USD. Dit is 2,5 procent meer dan in 2019 maar 6,6 procent minder dan wat oorspronkelijk voor 2020 begroot was, wat aangeeft welke verrekende economische gevolgen COVID-19 had. Dit verschil in uitgaven zorgde waarschijnlijk voor een tekort van ongeveer 1 miljard USD op de begroting van het nationale bewapeningsprogramma. Op de vijfde plaats in het rijtje van *big spenders* stond het Verenigd Koninkrijk dat zijn militaire uitgaven in 2020 met 2,9 procent verhoogde. Het was de op één na grootste jaarlijkse stijging in de periode 2011-2020, een decennium dat tot 2017 door bezuinigingen op de Britse militaire uitgaven werd gekenmerkt.

Transparantie van de militaire uitgaven

Om de militaire uitgaven van landen te kunnen opvolgen, is transparantie vereist. De meeste landen verstrekken gegevens over hun militaire uitgaven in officiële overheidsrapporten. De informatie is soms

echter moeilijk toegankelijk en de rapportage in overheidspublicaties varieert sterk. Een factor die de transparantie mogelijk beïnvloedt, is de kwaliteit van de democratische instellingen. In Zuidoost-Azië bijvoorbeeld blijkt uit de basis-indicatoren voor de transparantie in een land – toegankelijkheid, beschikbaarheid, classificering, volledigheid en uitsplitsing van de informatie, evenals de fase van het begrotingsproces waarin ze gerapporteerd wordt – dat de overheidsrapportage over de militaire uitgaven in deze subregio over het algemeen vrij transparant is. Vijf landen (Indonesië, Maleisië, de Filipijnen, Thailand en Oost-Timor) geven blijk van transparantie en in drie landen (Cambodja, Myanmar en Singapore) is sprake van gedeeltelijke transparantie. Alleen Brunei Darussalam, Laos en Vietnam worden geacht niet of slechts in beperkte mate transparant te zijn. ●

9. INTERNATIONALE WAPENHANDEL EN ONTWIKKELINGEN IN DE WAPENPRODUCTIE

Het volume van de internationale handel in grote wapens bleef in de periode 2016-20 nagenoeg ongewijzigd in vergelijking met de periode 2011-15 en zat dus nog altijd op het hoogste niveau sinds het einde van de Koude Oorlog. Het volume van de wapenhandel lag in de periode 2016-20 echter nog steeds 35 procent onder de piek die in de periode 1981-85 werd bereikt, op het hoogtepunt van de Koude Oorlog. Over het algemeen bleken de covidpandemie en de daaruit voortvloeiende economische crisis weinig invloed te hebben op de wapenleveringen in 2020, noch op de nieuwe orders voor grote wapens in de loop van dat jaar.

Leveranciers van grote wapens

De vijf grootste leveranciers in de periode 2016-20 – de Verenigde Staten, Rusland, Frankrijk, Duitsland en China – namen samen 76 procent van het totale exportvolume van grote wapens voor hun rekening. Sinds 1950 zijn de Verenigde Staten en Rusland (of de Sovjet-Unie vóór 1992) onafgebroken en met voorsprong de grootste leveranciers. In de periode 2016-20 was de Amerikaanse wapenexport goed voor 37 procent van het wereldwijde totaal en lag deze 15 procent hoger dan in de periode 2011-15. Bijna de helft van de Amerikaanse wapenexport (47 procent) ging in de periode 2016-20 naar het Midden-Oosten. De Russische wapenexport nam daarentegen met 22 procent af en het aandeel van Rusland in het wereldwijde totaal daalde van 26 procent in de periode 2011-15 naar 20 procent in de periode 2016-20.

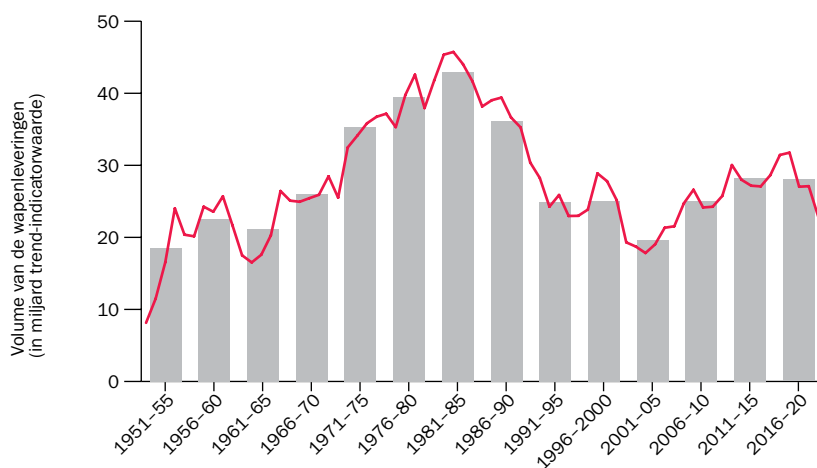
De wapenexport van Frankrijk (gestegen met 44 %) en Duitsland (gestegen met 21 %) groeide tussen de periode 2011-2015 en de periode 2016-20, terwijl die van China met 7,8 procent afnam.

Heel wat van de 65 staten die door SIPRI als exporteurs van grote wapens in de periode 2016-20 werden geïdentificeerd, leveren slechts kleine hoeveelheden wapens. De staten die in de top 25 van wapenuitvoerende landen staan, namen 99 procent van de totale wereldwijde export voor hun rekening. Staten in Noord-Amerika (d.w.z. Canada en de Verenigde Staten) en Europa (inclusief Rusland) waren goed voor 86 procent van alle wapenexporten. De drie grootste leveranciers buiten Europa en Noord-Amerika waren China (5,2 procent van de totale wapenexport), Israël (3,0 procent) en Zuid-Korea (2,7 procent).

Importeurs van grote wapens

SIPRI identificeerde 164 staten als importeurs van grote wapens in de periode 2016-20. De vijf grootste wapenimporteurs waren Saudi-Arabië, India, Egypte, Australië en China die samen goed waren voor 36 procent van de totale wapeninvoer. De regio die in de periode 2016-20 het grootste volume aan grote wapens geleverd kreeg, was Azië en Oceanië (goed voor 42 procent van het wereldwijde totaal), gevolgd door het Midden-Oosten (goed voor 33 procent). Tussen de periode 2011-2015 en de periode 2016-20 steeg de wapenstroom naar twee regio's: het Midden-Oosten (25 procent) en Europa (12 procent). De wapenstroom naar drie andere regio's nam daarentegen af: Afrika (13 procent), het Amerikaanse continent (43 procent) en Azië en Oceanië (8,3 procent).

TREND IN LEVERINGEN VAN GROTE WAPENS, PERIODE 1950-2020

Opmerking: Het staafdiagram toont het gemiddelde volume van de wapenleveringen voor perioden van vijf jaar en het lijndiagram toont de jaartotalen.

DE BELANGRIJKSTE EXPORTEURS EN IMPORTEURS VAN GROTE WAPENS, PERIODE 2016-20

	Wereld-wijd aandeel	Exporteurs totaal (%)	Importeurs totaal (%)	Wereld-wijd aandeel
1 VS	37	1	Saudi-Arabië	11
2 Rusland	20	2	India	9,5
3 Frankrijk	8,2	3	Egypt	5,8
4 Duitsland	5,5	4	Australië	5,1
5 China	5,2	5	China	4,7
6 VK	3,3	6	Algerije	4,3
7 Spanje	3,2	7	Zuid-Korea	4,3
8 Israël	3,0	8	Qatar	3,8
9 Zuid-Korea	2,7	9	VAE	3,0
10 Italië	2,2	10	Pakistan	2,7

VAE = Verenigde Arabische Emiraten

Financiële waarde van de wapenexport van staten

Hoewel de gegevens van SIPRI over wapenhandel niets zeggen over de financiële waarde ervan, publiceren veel wapenexporterende staten wel cijfers over de financiële waarde van hun wapenexport. Op basis van deze gegevens schat SIPRI de totale waarde van de wereldwijde wapenhandel in 2019* op ten minste 118 miljard USD.

Wapenproductie en militaire diensten

De totale waarde van de wapenverkoop die in 2019* werden gesloten door de 25 grootste bedrijven ter wereld die actief zijn op het vlak van wapenproductie en militaire dienstverlening, bedraagt 361 miljard USD, een stijging van 8,5 procent ten opzichte van 2018. De SIPRI-ranking van 2019 bevat voor het eerst gegevens over enkele Chinese wapenbedrijven. De wapenbedrijven die tot de top 25 van 2019 behoren, bevinden zich hoofdzakelijk in Noord-Amerika (12

INVOER VAN GROTE WAPENS, PER REGIO

Ontvangende regio	Wereld-wijd aandeel totaal (%), periode 2016-20	Verandering (%) van het invoervolume tussen de periode 2011-2015 en de periode 2016-20
Afrika	7,3	-13
Amerikaans continent	5,4	-43
Azië en Oceanië	42	-8,3
Europa	12	12
Midden Oosten	33	25

bedrijven) en Europa (8 bedrijven), maar de ranking bevat ook 4 Chinese bedrijven en 1 bedrijf uit de Verenigde Arabische Emiraten. Alle bedrijven uit de top 5 zijn in de Verenigde Staten gevestigd.

Voor het eerst heeft SIPRI de internationale aanwezigheid van de wapenindustrie in kaart gebracht, waarbij het focuste op de 15 grootste wapenbedrijven in 2019. De dataset omvat 400 buitenlandse entiteiten die als filialen, dochterondernemingen en joint ventures gedefinieerd zijn en in een ander land geregistreerd zijn dan dat waar het moederbedrijf zijn hoofdkantoor heeft. Rekening houdend met deze buitenlandse entiteiten strekt het bereik van 's werelds 15 grootste wapenbedrijven zich uit over ten minste 49 verschillende landen. ●

* Het recentste jaar waarvoor gegevens beschikbaar zijn.

10. WERELDKERNMACHTEN

Begin 2021 hadden negen staten – de Verenigde Staten, Rusland, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, China, India, Pakistan, Israël en Noord-Korea – ongeveer 13.080 kernwapens in hun bezit, waarvan er 3.825 bij operationele strijdkrachten werden ingezet. Ongeveer 2.000 van deze kernwapens werden in hoge staat van paraatheid gehouden.

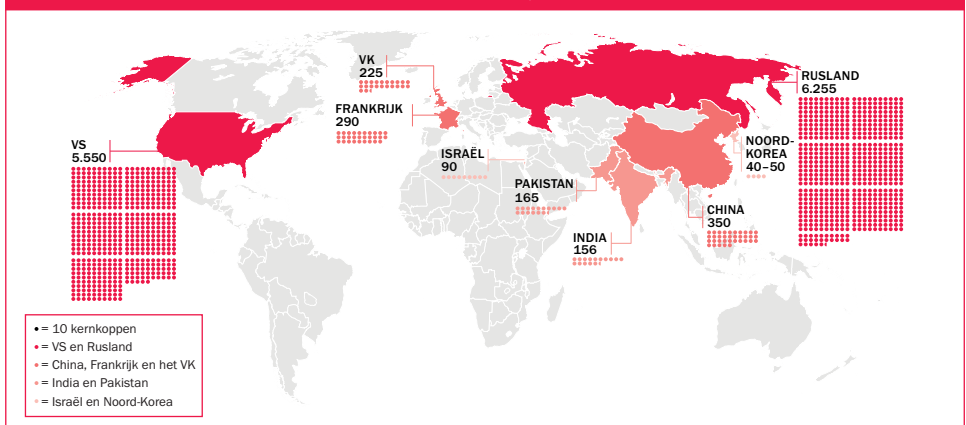
Kernwapenarsenalen

In het algemeen blijft de voorraad aan kernkoppen afnemen. Dit is voornamelijk te danken aan het feit dat de Verenigde Staten en Rusland afgedankte kernkoppen ontmantelen. De wereldwijde afname van het aantal operationele kernkoppen lijkt tot stilstand te zijn gekomen en hun aantal zou weer kunnen toenemen. Tegelijk hebben zowel de Verenigde Staten als Rusland uitgebreide en dure programma's lopen om hun kernkoppen, hun raket- en vliegtuiglanceersystemen en hun kernwapenfabrieken te vervangen en te moderniseren. In 2020 voltooiden de Verenigde Staten bijvoorbeeld de plaatsing van nieuwe kern-

koppen met laag vermogen op hun nucleair aangedreven ballistische raketonderzeeërs (SSBN's) en boekten ze ook vooruitgang met hun plannen om een onderzeeër-gelanceerde kruisraket (SLCM) in dienst te nemen. Rusland voegde een vierde SSBN van de Borei-klasse aan zijn vloot toe en verhoogde zijn aantal langeafstands-raketten (Yars en Avangard), SLCM-raketten (Kalibr) voor aanvallen op landdoelen en korteafstands-raketten (Iskander).

De kernwapenarsenalen van de andere kernmachten zijn aanzienlijk kleiner, maar alle staten zijn bezig met het ontwikkelen of inzetten van nieuwe wapensystemen of hebben aangekondigd dat zij het voorneemen hebben om dit te doen. China is bezig met een aanzienlijke modernisering en uitbreiding van zijn kernwapenarsenaal, en ook India en Pakistan lijken hun kernwapenvoorraden uit te breiden. Noord-Korea blijft werken aan de verbetering van zijn militaire nucleaire programma als centrale pijler van zijn nationale veiligheidsstrategie, hoewel het in 2020 geen proeven deed met kernwapens of lanceersystemen voor langeafstands-raketten.

WERELDWIJDE KERNWAPENVOORRADEN, JANUARI 2021

Opmerking: De grenzen die op deze kaart aangeduid staan, impliceren geen enkele goedkeuring of aanvaarding door SIPRI.

WERELDWIJDE SPLIJTSTOF-VOORRADEN, 2020

Splijtstoffen zijn de grondstof voor kernwapens. Het gaat dan om hoogverrijkt uranium (*highly enriched uranium* – HEU) of gescheiden plutonium. China, Frankrijk, Rusland, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten produceerden voor hun kernwapens zowel HEU als plutonium. India en Israël maakten voornamelijk plutonium aan. Pakistan produceerde hoofdzakelijk HEU, maar verhoogt nu zijn productiecapaciteit voor plutonium. Noord-Korea produceerde plutonium voor gebruik in kernwapens, maar er wordt aangenomen dat het ook HEU voor kernwapens aanmaakt. Alle staten met een civiele nucleaire industrie zijn in staat om splijtstoffen te produceren.

Het Internationale Panel voor Splijtstoffen verzamelt informatie over de splijtstofvoorraden overal ter wereld.

Wereldvoorraden, 2020

Hoogverrijkt uranium	-1.330 ton
Gescheiden plutonium	
Militaire voorraden	-220 ton
Civiele voorraden	-320 ton

Geringe transparantie

De beschikbaarheid van betrouwbare informatie over de toestand van de kernwapenarsenalen en -capaciteit van de kernmachten, varieert in hoge mate. De Verenigde Staten verstrekten eerder belangrijke informatie over hun voorraad en nucleaire capaciteit, maar in 2020 weigerde de regering van president Trump – net als in 2019 – om de omvang van de Amerikaanse voorraden bekend te maken. Ook het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk gaven enige informatie vrij. Rusland weigert om een gedetailleerde telling van zijn wapens bekend te maken conform het Nieuw START-verdrag over maatregelen voor de verdere vermindering en beperking

WERELDKERNMACHTEN, JANUARI 2021

Landen	Operationele kernkoppen	Andere kernkoppen	Total voorraad
VS	1.800	3.750	5.550
Rusland	1.625	4.630	6.255
VK	120	105	225
Frankrijk	280	10	290
China	–	350	350
India	–	156	156
Pakistan	–	165	165
Israël	–	90	90
Noord-Korea	–	[40–50]	[40–50]
TOTAAL*	3.825	9.255	13.080

- = geen of verwaarloosbare waarde;

[] = onbetrouwbaar cijfer, niet opgenomen in het totaal.

* Totalen zijn afgerond tot op 5 kernkoppen nauwkeurig.

Opmerkingen: 'Andere kernkoppen' verwijst naar operationele kernkoppen die in voorraad worden gehouden en afgedankte kernkoppen die nog moeten worden ontmanteld.

De cijfers voor Rusland en de Verenigde Staten komen niet noodzakelijk overeen met die in hun verklaringen voor het Verdrag over maatregelen voor de verdere vermindering en beperking van strategische aanvalswapens (Nieuw START-verdrag) van 2010 vanwege de manier waarop voor het verdrag wordt geteld.

Alle ramingen zijn bij benadering. SIPRI herziet zijn data over de wereldkernmachten elk jaar op basis van nieuwe informatie en updates van eerdere evaluaties.

van strategische aanvalswapens (*Treaty on Measures for the Further Reduction and Limitation of Strategic Offensive Arms – New START*) dat Rusland en de Verenigde Staten in 2010 sloten, ook al deelt het die informatie wel met de Verenigde Staten. China toont zijn nucleaire wapens nu vaker in het openbaar dan vroeger, maar geeft toch weinig informatie vrij over het aantal wapens of zijn plannen voor toekomstige

ontwikkeling. De regeringen van India en Pakistan leggen verklaringen af over enkele van hun raketproeven, maar verstrekken geen informatie over de status of de omvang van hun arsenalen. Noord-Korea gaf toe kernwapen- en raketproeven uit te voeren, maar verstrekt geen informatie over de omvang van zijn kernwapenarsenaal. Israël houdt vast aan zijn jarenlange beleid om geen verklaringen af te leggen over zijn kernwapenarsenaal. ●

11. NUCLEAIRE ONTWAPENING, WAPENBEHEERSING EN NON-PROLIFERATIE

Verdrag tot verbod op kernwapens treedt in werking

Hoewel 2020 alles bij elkaar genomen een moeilijk jaar was voor de inspanningen op het gebied van nucleaire wapenbeheersing en non-proliferatie, was het ook een cruciale mijlpaal in de ontwikkeling van internationale normen voor nucleaire ontwapening: op 24 oktober 2020 werd Honduras de 50e staat die het Verdrag tot verbod op kernwapens (*Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons* – TPNW) van 2017 bekrachtigde of ertoe toetrad, waardoor het 90 dagen later in werking trad. Het TPNW-verdrag is het eerste dat een alomvattend verbod op kernwapens instelt, inclusief de ontwikkeling, de inzet, het bezit, het gebruik en de dreiging met het gebruik ervan. Het verbod bracht echter het spanningsveld tussen nucleaire ontwapening en nucleaire afschrikking onder de aandacht: terwijl de civiele samenleving en vele niet-kernmachten de inwerkingtreding van het verdrag toejuichten, vonden de kernmachten (China, Frankrijk, Rusland, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten) en hun bondgenoten dat de bestaande nucleaire orde op deze manier wordt ondermijnd. Die orde was gebaseerd op het Verdrag inzake de niet-verspreiding van kernwapens uit 1968 (Non-proliferatieverdrag of NPV).

Door de COVID-19-pandemie werd de 10e Toetsingsconferentie van het NPV uitgesteld. Die zou in het teken staan van de 50e verjaardag van de inwerkingtreding van het NPV in 1970 en de 25e verjaardag van zijn verlenging voor onbepaalde tijd in 1995. Velen juichten het uitstel toe omdat de

GEAGGREGEERDE CIJFERS VAN DE RUSSISCHE EN AMERIKAANSE STRATEGISCHE AANVALSWAPENS VOLGENS HET NIEUW START-VERDRAG OP 5 FEBRUARI 2011, 1 MAART 2020 EN 1 SEPTEMBER 2020

Datacategorie	Verdrags- limieten	Rusland			Verenigde Staten		
		Feb. 2011	Maa. 2020	Sep. 2020	Feb. 2011	Maa. 2020	Sep. 2020
Operationele ICBM's, SLBM's en zware bommenwerpers	700	521	485	510	882	655	675
Kernkoppen op operationele ICBM's, SLBM's en zware bommenwerpers ^a	1.550	1.537	1.326	1.447	1.800	1.373 ^b	1.457
Operationele en niet-operationele lanceerinstallaties voor ICBM's, SLBM's en zware bommenwerpers	800	865	754	764	1.124	800	800

ICBM = intercontinentale ballistische raket; SLBM = ballistische raket gelanceerd van op een onderzeeër.

Opmerking: Het verdrag trad in werking op 5 februari 2011. De door het verdrag opgelegde limieten moesten op 5 februari 2018 gehaald zijn.

^a Elke zware bommenwerper wordt geacht slechts 1 kernkop te bevatten.

^b De eerste publieke bekendmaking van geaggregeerde Amerikaanse cijfers vermeldde 1.373. Later gepubliceerde gegevens maakten melding van 1.372.

conferentie op een mislukking leek af te steven gezien de politieke context in 2020 die voornamelijk werd gekenmerkt door een aanhoudend gebrek aan vooruitgang op het gebied van nucleaire ontwapening.

Russisch-Amerikaanse kernwapenbeheersing

Geheel in lijn met de diplomatieke impasse waarin de bilaterale kernwapenbeheersing tussen Rusland en de Verenigde Staten al meer dan een decennium geleden verzeilde, werd ook in 2020 weinig vooruitgang geboekt in de onderhandelingen. Naast de verslechtering van de algemene politieke en veiligheidsrelaties die Rusland en het Westen onderhouden, waren ook de nieuwste ontwikkelingen in de militaire technologie een factor die de strategische dynamiek bemoeilijkte en aan deze impasse bijdroeg. Ondanks hun inspanningen om in het kader van de strategische veiligheids-

dialogo relevante kwesties aan te pakken, waren Rusland en de Verenigde Staten het eind 2020 nog steeds niet eens over de verlenging van hun laatste bilaterale kernwapenbeheersingsverdrag, het verdrag uit 2010 over maatregelen voor de verdere vermindering en beperking van strategische aanvalswapens (*New START*). Dat zou op 5 februari 2021 aflopen. Het lot van *New START* bleef onzeker doordat beide partijen er een andere benadering op na hielden en andere doelstellingen nastreefden: Rusland mikte op de instandhouding van het verdrag, terwijl de Verenigde Staten China probeerden te overtuigen – zonder succes overigens – om tot het verdrag toe te treden en de tekst wilden uitbreiden op het vlak van verplichte verificatiemaatregelen en wapens die binnen het toepassingsgebied vallen.

Iran en het Gezamenlijk Alomvattend Actieplan

Ook de toekomst van het Gezamenlijk Alomvattend Actieplan van 2015 (*Joint Comprehensive Plan of Action* – JCPOA) bleef in 2020 onzeker. Het JCPOA is een akkoord tussen Iran, zes andere deelnemende staten en de Europese Unie dat bedoeld is om, in ruil voor de opheffing van sancties, het internationale vertrouwen op te bouwen in het uitsluitend vreedzame karakter van het Iraanse nucleaire programma. Iran bleef in 2020 deelnemen aan het JCPOA, hoewel het zich niet langer aan essentiële voorwaarden van het akkoord hield. Iran begon al in 2019 de JCPOA-limieten voor zijn nucleaire activiteiten te overschrijden als respons op het beleid van de Verenigde Staten die ‘maximale druk’ wilden uitoefenen en ook steeds hardere sancties tegen Iran eisten nadat ze zich in 2018 uit het JCPOA teruggetrokken hadden. Iran bleef volhouden dat het zich weer volledig aan het akkoord zou houden, zodra de andere deelnemers dat ook zouden doen. De hoop om dit zieltogende nucleaire akkoord in 2021 nieuw leven in te blazen, groeide na de verkiezing van een nieuwe president in de Verenigde Staten eind 2020. Er rest Iran en de Verenigde Staten echter slechts weinig tijd om het eens te worden over de voorwaarden om hun respectieve JCPOA-verplichtingen weer te gaan naleven.

Noord-Korea

Sinds er een einde kwam aan de kortstondige nucleaire diplomatie tussen de Verenigde Staten en Noord-Korea in 2018-19, is een patstelling ontstaan die heel 2020 aanhield. In januari kondigde Noord-Korea aan dat het zich niet langer aan het eenzijdige moratorium op nucleaire

testexplosies en testvluchten van ballistische langeafstandsraketten zou houden dat het in 2018 had afgekondigd. Hoewel het land geen van deze proeven in de loop van het jaar uitvoerde, ging het door met de ontwikkeling van zijn ballistische korteafstandsraketten.

Onenigheid over het Alomvattend Kernstopverdrag

Hoe complex de politieke context voor kernwapenbeheersing is, bleek ook in verband met het Alomvattend Kernstopverdrag van 1996 (*Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty* – CTBT). Dit internationale verdrag zou alle nucleaire testexplosies overal ter wereld verbieden, zodra het in werking treedt. Naar verluidt bespraken VS-functionarissen in 2020 de mogelijkheid om een zogenaamde demonstratie-kernexplosie uit te voeren. Dit zou de eerste kernexplosietest van de Verenigde Staten sinds 1992 geweest zijn. Tegen het einde van het jaar leek een dergelijke test onwaarschijnlijk vanwege de negatieve politieke reacties, de politieke verschuiving in de Verenigde Staten na de verkiezingen van november en diverse technische problemen. Intussen vroegen de Verenigde Staten zich net als in voorgaande jaren af of China en Rusland zich wel aan hun eenzijdige moratoria op kernproeven hielden. Beide landen ontkenden de aantijgingen van de Verenigde Staten, die niet door publiek beschikbaar bewijsmateriaal werden gestaafd. ●

12. CHEMISCHE EN BIOLOGISCHE VEILIGHEIDSDREIGINGEN

Ontwikkeling van de COVID-19-pandemie

In 2020 veranderde de covidpandemie de wereld op een manier die slechts weinigen hadden zien aankomen. Tegen eind 2020 waren wereldwijd meer dan 82 miljoen besmettingen met COVID-19 en meer dan 1,8 miljoen overlijdens geregistreerd, al lagen de werkelijke aantallen waarschijnlijk aanzienlijk hoger als gevolg van niet-gediagnosticeerde gevallen en gebrekkige gegevens in verband met COVID-19 in het algemeen. De pandemie had wereldwijd een sociaaleconomische impact die sedert de Tweede Wereldoorlog ongezien was.

Volgens de kennis die eind 2020 over COVID-19 en zijn oorsprong voorhanden was, werd algemeen aangenomen dat het om een natuurlijke uitbraak ging van een ziekte die voor het eerst in het Chinese Wuhan werd vastgesteld op de laatste dag van 2019. Toch was zeer weinig bekend over hoe, waar en wanneer het virus begon te circuleren. Terwijl de theorie van de ‘natuurlijke overloop’ overheerste, zou het virus volgens een veeleer marginale theorie afkomstig kunnen zijn van een onderzoekgerelateerd incident. Terwijl de identificatie van de bron van de ziekte een wetenschappelijk routineonderzoek had moeten zijn, werd de kwestie sterk gepolitiseerd. Met name China ondernam belangrijke pogingen om het verhaal over de oorsprong van de pandemie onder controle te krijgen. In mei 2020 kreeg de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) de opdracht om te proberen de oorsprong van het virus te achterhalen. Begin 2021 zou een internationale missie onder leiding van de WHO naar China gaan.

GEBRUIK VAN NOVITSJOK

In 2020 waren er verdere ontwikkelingen in verband met giftige chemische stoffen uit de novitsjok-groep (zenuwgassen). Zo traden de technische wijzigingen in werking voor de chemische stoffen van Lijst 1 van het Verdrag inzake chemische wapens van 1993 en deed zich een nieuw geval van vermeend gebruik voor bij de vergiftiging van de Russische oppositieleider Aleksej Navalny. De Organisatie voor het verbod op chemische wapens bevestigde dat een cholinesteraseremmer uit de novitsjok-groep werd gebruikt om Navalny te vergiftigen, al ging het om een type dat niet op de lijst staat.

De covidpandemie, haar impact op het publieke leven en haar sociaaleconomische gevolgen brachten een probleem onder de aandacht waarmee alle regeringen worden geconfronteerd: hoe kunnen zij biologische veiligheidsdreigingen voor de burgers en voor de nationale en internationale veiligheid met succes voorspellen en hoe kunnen zij zich daarop voorbereiden? Het spectrum van biologische dreigingen is complex en evolueert voortdurend. Het omvat natuurlijke ziekte-uitbraken, de onbedoelde gevolgen van laboratoria-ongevallen, het opzettelijke gebruik van ziekten als wapen en – zoals tijdens de pandemie gebleken is – nu mogelijk ook oorlogsvoering met biologische informatie.

Beheersing van biologische wapens

De pandemie had ook aanzienlijke gevolgen voor de uitvoering van belangrijke activiteiten op het gebied van biologische ontwapening en non-proliferatie in 2020. De tussentijdse vergaderingen van deskundigen en de jaarlijkse bijeenkomst van de staten die partij zijn bij het Verdrag inzake biologische en toxinewapens van 1972 (*Biological and Toxin Weapons*

Convention – BTWC) werden uitgesteld tot 2021. Toch vonden in 2020 nog enkele opmerkelijke BTWC-gerelateerde activiteiten en ontwikkelingen plaats: de 45e verjaardag van de inwerkingtreding van het BTWC werd herdacht, in de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties werd in juli 2020 een open debat gevoerd over pandemieën en veiligheid, en aan de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties werd een controversiële nieuwe ontwerp-resolutie over het mechanisme van de secretaris-generaal van de VN (UNSGM) voorgelegd voor het onderzoeken van vermeend gebruik van chemische en biologische wapens.

Onderzoek naar beschuldigingen van het gebruik van chemische wapens

De indiening van de UNSGM-resolutie door Rusland kaderde binnen de inspanningen van een handvol actoren om met onder meer misinformatie- en desinformatiecampagnes het gezag te ondermijnen en het werk te betwisten van de onderzoeksteams binnen de Organisatie voor het verbod op chemische wapens (*Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons – OPCW*) en de VN. De onderzoeken naar Syrische chemische wapens die in 2020 werden voortgezet, maar ook andere ervaringen wijzen erop dat de onderzoeken complexer, belangrijker en meer omstreden worden. De verdeeldheid was ook duidelijk merkbaar in de vergaderingen van de VN-Veiligheidsraad over Syrië en chemische wapens in 2020.

Beheersing van chemische wapens en ontwapening

Door de pandemie werden in 2020 alle routine- en andere inspecties van het technisch secretariaat van de OPCW uitgesteld. De 25e Conferentie van Verdragspartijen (*Conference of the States Parties – CSP*) bij het Verdrag inzake chemische wapens van 1993 (*Chemical Weapons Convention – CWC*) vond wel plaats in een aangepaste vorm en krijgt nog een tweede deel in 2021. Tijdens de CSP en op de vergaderingen van de Uitvoerende Raad van de OPCW was de politieke verdeeldheid opnieuw merkbaar, niet alleen over het ontwerp-programma en de ontwerpbegroting, maar ook over de inspanningen om het hoofd te bieden aan de dreiging van chemische stoffen die op het centrale zenuwstelsel inwerken.

Op 30 november 2020 was 98,3 procent van de bekende chemische wapens van Categorie 1 (d.w.z. op basis van chemische stoffen van Lijst 1 van het CWC) vernietigd onder internationale verificatie. De Verenigde Staten blijven de enige staat die verklaart nog niet vernietigde chemische wapens te bezitten, maar naar verwachting zou het land zijn resterende vernietigingsactiviteiten volgens de vooropgestelde kalender voltooien. ●

COVIDPANDEMIE IN 2020, MARKANTE GEBEURTENISSEN

- 3 jan. China meldt aan de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) meer dan 40 gevallen van een virale longontsteking met onbekende oorzaak, voor het eerst vastgesteld in Wuhan (China) in december 2019.
- 9 jan. Een nieuw coronavirus wordt geïdentificeerd als oorzaak van de ziekte-uitbraak in Wuhan. Het eerste overlijden wordt twee dagen later gemeld.
- 23 jan. Wuhan gaat in quarantaine.
- 30 jan. De WHO roept de coronacrisis uit tot 'noodsituatie op het gebied van de volksgezondheid van internationaal belang'.
- 11 feb. De WHO noemt de nieuwe coronavirusstam 'COVID-19'.
- 16 feb. Er wordt een gezamenlijke missie van de WHO en China opgezet om de ernst van de nieuwe ziekte te beoordelen.
- 7-8 maa. Wereldwijd zijn er meer dan 100.000 bevestigde besmettingen met COVID-19; Italië is het eerste land dat zijn burgers in lockdown plaatst.
- 11 maa. De WHO roept de COVID-19-crisis uit tot pandemie.
- 4 apr. Wereldwijd zijn er meer dan 1 miljoen bevestigde besmettingen met COVID-19.
- 18-19 mei De WHO krijgt de opdracht om de oorsprong van het virus te achterhalen.
- 30 juni Wereldwijd zijn er meer dan 10 miljoen bevestigde besmettingen met COVID-19; het wereldwijde dodental bedraagt meer dan 500.000.
- 11 aug. Rusland kondigt aan dat het 's werelds eerste COVID-19-vaccin heeft goedgekeurd.
- 30 sep. Het wereldwijde dodental als gevolg van COVID-19 bedraagt meer dan 1 miljoen.
- 5 nov. Het mandaat voor de wereldwijde studie van de WHO naar de oorsprong van SARS-CoV-2 wordt gepubliceerd.
- 8 nov. Wereldwijd zijn er meer dan 50 miljoen bevestigde besmettingen met COVID-19.
- 31 dec. Wereldwijd zijn er meer dan 82 miljoen bevestigde besmettingen met COVID-19, met naar schatting 1,8 miljoen geregistreerde overlijdens.

13. CONVENTIONELE WAPENBEHEERSING EN REGULERING VAN NIEUWE WAPENTECHNOLOGIEËN

Op het vlak van conventionele wapenbeheersing door staten wordt doorgaans voor één van de twee volgende methoden gekozen: ofwel wapens die als onmenselijk of willekeurig worden beschouwd, beperken of verbieden, ofwel de aanschaf, productie en verhandeling van wapens reguleren en beheren om de destabiliserende accumulatie en het oneigenlijke gebruik of misbruik ervan te voorkomen. In de eerste categorie zitten het Verdrag inzake bepaalde conventionele wapens van 1981 (*Certain Conventional Weapons Convention* – CCW), het Antipersoonsmijnenverdrag van 1997 (APM-verdrag) en het Verdrag inzake clustermunities van 2008 (*Convention on Cluster Munitions* – CCM). Het Wapenhandelsverdrag van 2013 hoort thuis in de tweede categorie.

Sommige wapentypes vallen echter niet onder een specifiek verdrag. In dat geval kunnen staten een nieuw verdrag sluiten, of – zoals voor de dodelijke autonome wapensystemen (*Lethal Autonomous Weapon Systems* – LAWS) – het toepassingsgebied van een bestaande regeling uitbreiden. Wanneer deze aanpak niet het gewenste resultaat oplevert, kunnen staten overwegen om voor andere, minder formele benaderingswijzen te kiezen, zoals in het geval van de brandwapens en explosiewapens in bevolkte gebieden (*Explosive Weapons in Populated Areas* – EWIPA). In complexere dossiers zoals de regulering van cyberspace of ruimteactiviteiten kunnen intense debatten worden gevoerd over de meest geschikte aanpak.

Als aanvulling bij de inspanningen op het vlak van wapenbeheersing kan de internationale veiligheid worden verbeterd door staten te laten werken aan de opbouw van het wederzijdse vertrouwen. Dit kan via betrekkelijk eenvoudige multilaterale mechanismen voor het uitwisselen van informatie over wapenaankopen of militaire uitgaven. De bestaande instrumenten moet echter dringend nieuw leven worden ingeblazen, aangezien het aantal deelnemers laag is en het nut van de verstrekte gegevens beperkt blijft.

Antipersoonsmijnen en clustermunities

Terwijl antipersoonsmijnen (APM's) momenteel nog slechts uiterst zelden door staten worden ingezet, is hun gebruik door niet-statelijke gewapende groepen in conflicten een groeiend probleem. Vooral het gebruik van geïmproviseerde explosieven (IED's) die door het slachtoffer worden geactiveerd, is zorgwekkend. APM's werden tussen midden 2019 en oktober 2020 in ten minste zes staten door dergelijke groepen gebruikt: Afghanistan, Colombia, India, Libië, Myanmar en Pakistan. Sinds het APM-verdrag in werking getreden is, hebben 31 verdragsstaten de opruiming van alle APM's op hun grondgebied voltooid. Chili en het Verenigd Koninkrijk deden dat in 2020.

Het meest recent werd clustermunities gebruikt in oktober 2020 tijdens het gewapende conflict in Nagorno-Karabach tussen Armenië en Azerbeidzjan (geen van beide toegetreden tot het CCM). Ook in Syrië werd in de periode 2019-20 verder gebruikgemaakt van clustermunities.

OPEN SKIES-VERDRAG VAN 1992

In mei 2020 kondigden de Verenigde Staten aan dat zij zich formeel zouden terugtrekken uit het *Open Skies*-verdrag van 1992, omdat Rusland zich niet aan de overeenkomst zou houden. Het verdrag voorzag in een regeling waarmee de 34 deelnemende staten elkaar toestonden om ongewapende observatievluchten uit te voeren boven elkaars grondgebied. Sinds de inwerkingtreding van het verdrag in 2002 werden meer dan 1.500 inspectievluchten uitgevoerd. Ondanks internationale oproepen aan de Verenigde Staten – ook van bondgenoten – om hun voornemen tot terugtrekking te heroverwegen, werd de terugtrekking op 22 november 2020 een feit. Hoewel de meeste overblijvende verdragspartijen vastbesloten leken om het verdrag verder te blijven implementeren, was de toekomst van het verdrag op langere termijn eind 2020 onzeker.

Explosiewapens in bevolkte gebieden (EWIPA)

De internationale bezorgdheid over het gebruik van EWIPA neemt toe. De voorbije jaren werd in het kader van het CCW-verdrag weinig vooruitgang geboekt met deze problematiek, omdat er geen consensus was en een handvol staten de voortgang van de agenda van het verdrag op dit gebied belemmerde. In 2020 werden de onderhandelingen nog extra bemoeilijkt omdat persoonlijke ontmoetingen onmogelijk waren vanwege de covidpandemie. Dit had een weerslag op alle besprekingen over conventionele wapenbeheersing in de loop van het jaar. Aangezien in het kader van het CCW-verdrag geen vorderingen werden gemaakt met het EWIPA-dossier, besloten enkele staten om het op hun eigen manier te proberen. Dit proces, onder leiding van Ierland, moet leiden tot een politieke

verklaring om de humanitaire schade als gevolg van het gebruik van EWIPA aan te klagen. Door de covidpandemie liepen de besprekingen vertraging op, maar verder overleg zal in 2021 naar verwachting tot de goedkeuring van een verklaring leiden.

Dodelijke autonome wapensystemen (LAWS)

De inspanningen om LAWS in het kader van het CCW-verdrag te reguleren, begonnen al in 2014 en worden sinds 2017 voortgezet onder leiding van een open groep van overheidsdeskundigen (*Group of Governmental Experts – GGE*). In 2020 focussten de besprekingen voornamelijk op het bepalen van de belangrijkste punten waarover overeenstemming bestaat, met het doel de 6e Toetsingsconferentie van het CCW-verdrag, die in 2021 moet plaatsvinden, van informatie te voorzien. De besprekingen ondervonden echter niet alleen hinder van de beperkingen als gevolg van de pandemie, maar werden ook opgehouden door aanhoudende fundamentele meningsverschillen over het resultaat en het mandaat van de GGE, met name tussen de westerse delegaties, de Beweging van Niet-Gebonden Landen en Rusland. Dit deed ernstige vragen rijzen over wat de GGE zal kunnen verwezenlijken naast de 11 leidende beginselen die in 2019 werden goedgekeurd.

Regulering van cyberspace

Tegen een achtergrond van aanhoudende geopolitieke spanningen rond de beveiliging van informatie- en communicatietechnologieën (ICT) werd op verschillende niveaus de dialoog aangegaan over ICT-regulering en cybernormen. De voornaamste, door de staten gestuurde inspanningen werden in 2020 voortgezet in

het kader van twee parallelle processen van de Verenigde Naties: een Open Werkgroep en een GGE. Ondanks de veranderingen in het digitale landschap als gevolg van de covidpandemie, waardoor de noodzaak om actie te ondernemen nog groter werd, stonden de uiteenlopende belangen van de diverse staten en hun voorkeuren voor verschillende regelingen een goed resultaat in de weg en draaiden de internationale inspanningen om het kwaadwillige gebruik van ICT onder controle te krijgen, op niets uit. Bij gebrek aan een consensus lijkt een juridisch bindende overeenkomst in de nabije toekomst onwaarschijnlijk.

Ontwikkelingen op het gebied van veiligheid in de ruimte

Ondanks het groeiende risico op een conflict in de ruimte blijven de internationale besprekingen over zowel de beveiligings- als de veiligheidsaspecten van ruimteactiviteiten geblokkeerd. Destabiliserende problemen die zich in 2020 voordeden, waren onder meer de controversiële rendez-vousmanoeuvres en naderingsoperaties en de vermeende antisatellietproeven van Rusland, en de goedkeuring van een unilateraal ruimtebeleid door de Verenigde Staten. In december 2020 keurde de Algemene Vergadering van de VN echter op voorstel van het Verenigd Koninkrijk een veelbelovend nieuw initiatief goed in verband met normen voor verantwoord gedrag in de ruimte. Er wordt gehoopt dat dit de aanzet wordt voor een terugkeer naar de multilaterale regelgevende aanpak inzake veiligheid in de ruimte. ●

14. CONTROLE OP DE HANDEL IN WAPENS EN DUAL-USE GOEDEREN

In 2020 werden de wereldwijde, multilaterale en regionale inspanningen voortgezet om de controles te verscherpen op de handel in conventionele wapens en *dual-use* goederen die in het kader van conventionele, biologische, chemische en nucleaire wapens en hun lanceersystemen kunnen worden gebruikt. Het aantal leden van de verschillende internationale en multilaterale instrumenten die vaste normen voor de handel in wapens en in *dual-use* goederen proberen op te stellen en te promoten, bleef stabiel. Tegelijk waren er almaar meer signalen dat de kracht van deze instrumenten in steeds grotere mate wordt ondermijnd door krappe nationale middelen en grotere geopolitieke spanningen. Dit bleek uit de vermindering van rapportages aan het Wapenhandelsverdrag uit 2013 (ATT), verscheidene gerapporteerde schendingen van de wapenembargo's van de Verenigde Naties, en de unilaterale inspanningen van de Verenigde Staten om een VN-wapenembargo tegen Iran in te stellen tot na 2020.

Wapenhandelsverdrag (ATT)

De Zesde Conferentie van de staten die partij zijn bij het ATT-verdrag vond in augustus 2020 via een schriftelijke procedure plaats, zonder *live* vergadering. Afgezien van de hinder als gevolg van de covidpandemie bleven enkele problemen aanhouden waarmee het ATT al eerder te kampen had, met name tekortkomingen bij de naleving van de rapporteringsverplichtingen en een afname van het aantal openbaar beschikbare rapporten. De twee belangrijkste ontwikkelingen waren de oprichting van het *Diversion Information*

GELDENDE MULTILATERALE WAPENEMBARGO'S, 2020

Verenigde Naties (13 embargo's)

• Afghanistan (NGS, taliban) • Centraal-Afrikaanse Republiek (gedeeltelijk, NGS) • Democratische Republiek Congo (gedeeltelijk, NGS) • Iran (gedeeltelijk) • Irak (NGS) • IS (Islamitische Staat), Al Qaeda en geassocieerde individuen en entiteiten • Noord-Korea • Libanon (NGS) • Libië (gedeeltelijk, NGS) • Somalië (gedeeltelijk, NGS) • Zuid-Soedan • Soedan (Darfur) (gedeeltelijk) • Jemen (NGS)

Europese Unie (21 embargo's)

Implementering van VN-embargo's (10):
• Afghanistan (NGS, taliban) • Centraal-Afrikaanse Republiek (gedeeltelijk, NGS) • Democratische Republiek Congo (gedeeltelijk, NGS) • Irak (NGS) • IS (Islamitische Staat), Al Qaeda en geassocieerde individuen en entiteiten • Noord-Korea • Libanon (NGS) • Libië (gedeeltelijk, NGS) • Somalië (gedeeltelijk, NGS) • Jemen (NGS)

EU-wapenembargo's met een ruimer toepassingsgebied dan hun VN-tegenhangers (3):

• Iran • Zuid-Soedan • Soedan
Embargo's zonder VN-tegenhanger (8):
• Wit-Rusland • China • Egypte • Myanmar • Rusland • Syrië • Venezuela • Zimbabwe

Arabische Liga (1 embargo)

• Syrië

IS = Islamitische Staat in Irak en de Levant
NGS = niet-gouvernementele strijdkrachten
Gedeeltelijk = embargo staat wapenlevering toe aan de regering van de geviseerde staat, indien bepaalde voorwaarden vervuld zijn.

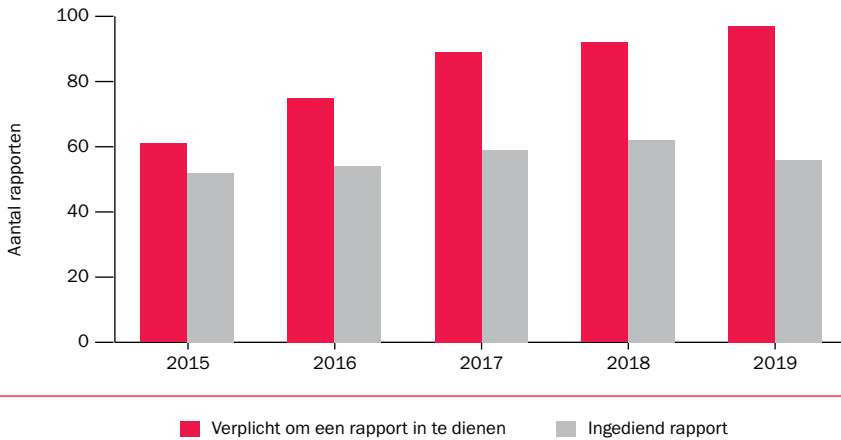
Exchange Forum en de toetreding van China tot het ATT.

Multilaterale wapenembargo's

In 2020 waren 13 embargo's van de Verenigde Naties van kracht, 21 van de Europese Unie (EU) en 1 van de Arabische Liga. Er werden geen nieuwe multilaterale

AANTAL STATEN DAT TOT HET WAPENHANDELSVERDRAG TOEGETREDEN IS EN JAARRAPPORTEN INDIENT, PERIODE 2015-19

wapenembargo's opgelegd en het VN-embargo op de levering van grote wapens aan Iran en op de uitvoer van wapens uit Iran verviel, hoewel andere aspecten van het embargo van kracht bleven. Het toepassingsgebied van tien EU-wapenembargo's viel samen met dat van VN-embargo's, drie EU-embargo's waren ruimer (qua tijdsduur, geografisch bereik of type geveerde wapens) en acht EU-embargo's hadden geen VN-tegenhanger. Het enige wapenembargo van de Arabische Liga (tegen Syrië) had geen VN-tegenhanger. 2020 was een testjaar voor de multilaterale wapenembargo's: de Verenigde Staten trachtten het VN-wapenembargo tegen Iran eenzijdig te verlengen tot na oktober 2020. Net als in voorgaande jaren brachten onderzoeken van de VN talrijke gerapporteerde schendingen aan het licht, vooral van het VN-wapenembargo tegen Libië. Het gewapende conflict tussen Armenië en Azerbeidzjan deed vragen rijzen over de implementering en handhaving van het vrijwillige wapenembargo

van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa tegen Nagorno-Karabach.

Exportcontroleregimes

Geen van de vier multilaterale exportcontroleregimes – de Australiëgroep (voor chemische en biologische wapens), het *Missile Technology Control Regime* (MTCR), de Groep van Nucleaire Exportlanden (*Nuclear Suppliers Group – NSG*) en het *Wassenaar Arrangement* betreffende exportcontrole voor conventionele wapens en *dual-use* goederen en technologieën – kon zijn jaarlijkse plenaire vergadering houden als gevolg van de coronamaatregelen. Verscheidene controleregimes troffen maatregelen of versnelden procedures om beter het hoofd te kunnen bieden aan het soort uitdagingen dat door COVID-19 aan de orde werd gesteld. Geen van de vier controleregimes liet in 2020 nieuwe deelnemende staten (of partners) toe.

EU-controles

Om de vier exportcontroleregimes op haar eenheidsmarkt te implementeren, werkte de EU een gemeenschappelijke rechtsbasis uit voor de controles op de export, tussenhandel, transit en overslag van *dual-use* goederen, software en technologie, evenals – tot op zekere hoogte – militaire goederen. In 2020 bereikte de EU een voorlopig akkoord over de definitieve tekst van een nieuwe versie van de EU-verordening inzake *dual-use* producten. Hiermee kwam een einde aan een evaluatie- en herzieningsprocedure die in 2011 van start ging. Ook de mate van transparantie en toegankelijkheid van het EU-jaarverslag over wapenuitvoer werd verbeterd. ●

BIJLAGEN

Geldende verdragen inzake wapenbeheersing en ontwapening, 1 januari 2021

- 1925 Protocol inzake het verbod om bij oorlogen gebruik te maken van verstikkende, giftige en andere gassen van bacteriologische oorlogstechnieken (Protocol van Genève 1925)
- 1948 Conventie inzake preventie en bestraffing van de misdaad van genocide (Genocideverdrag)
- 1949 Conventie van Genève (IV) met betrekking tot de bescherming van burgers in oorlogstijd; en protocol I en II van 1977 met betrekking tot de bescherming van slachtoffers van internationale en niet-internationale gewapende conflicten
- 1959 Verdrag inzake Antarctica
- 1963 Verdrag tot verbod van proefnemingen met kernwapens in de dampkring, in de kosmische ruimte en onder water (Gedeeltelijk Kernstopverdrag PTBT)
- 1967 Verdrag inzake de beginselen waaraan de activiteiten van staten zijn onderworpen bij het onderzoek en gebruik van de kosmische ruimte, met inbegrip van de maan en andere hemellichamen (Ruimteverdrag)
- 1967 Verdrag tot verbod van kernwapens in Latijns-Amerika en de Caraïben (Verdrag van Tlatelolco)
- 1968 Verdrag inzake de niet-verspreiding van kernwapens (Non-Proliferatieverdrag NPV)
- 1971 Verdrag tot verbod van de plaatsing van kernwapens en andere massavernietigingswapens op of onder de zeebedding en de oceanbodem en in de ondergrond daarvan (Zeebodemverdrag)
- 1972 Verdrag tot verbod van de ontwikkeling, de productie en de aanleg van voorraden van bacteriologische (biologische) en toxinewapens en inzake de vernietiging van deze wapens (Verdrag tot verbod van Biologische en Toxinewapens BTWC)
- 1974 Verdrag inzake de beperking van ondergrondse kernwapenproeven (Drempelverdrag voor het verbod op kernwapenproeven TTBT)

- 1976 Verdrag inzake ondergrondse kernexplosies met een vredelievend doel (Verdrag inzake vredelievende kernexplosies PNET)
- 1977 Verdrag inzake het verbod van militair of enig ander vijandelijk gebruik van milieuveranderingstechnieken (ENMOD-Verdrag)
- 1980 Conventie inzake de fysieke bescherming van kernmaterialen en kerninstallaties
- 1981 Verdrag inzake het verbod of de beperking van het gebruik van bepaalde conventionele wapens die geacht kunnen worden buitensporig leed te veroorzaken of een niet onderscheidende werking te hebben (CCW of Verdrag betreffende onmenselijke wapens)
- 1985 Verdrag inzake een kernwapenvrije zone in de Stille Zuidzee (Verdrag van Rarotonga)
- 1990 Verdrag inzake conventionele strijdkrachten in Europa (CSE-verdrag)
- 1992 Verdrag inzake het open luchtruim (*Open Skies*-verdrag)
- 1993 Verdrag tot verbod van de ontwikkeling, de productie, de aanleg van voorraden en het gebruik van chemische wapens en inzake de vernietiging van deze wapens (Verdrag inzake chemische wapens CWC-verdrag)
- 1995 Verdrag inzake een kernwapenvrije zone in Zuidoost-Azië (Verdrag van Bangkok)
- 1996 Verdrag inzake een kernwapenvrije zone in Afrika (Verdrag van Pelindaba)
- 1996 Overeenkomst over de subregionale wapenbeheersing (Overeenkomst van Firenze)
- 1997 Inter-Amerikaanse conventie tegen het illegaal vervaardigen en verhandelen van vuurwapens, munitie, explosieven en ander daarmee verband houdend materiaal (CIFTA)
- 1997 Verdrag inzake het verbod van het gebruik, de aanleg van voorraden, de productie en overdracht van antipersoonsmijnen en de vernietiging ervan (APM-conventie)
- 1999 Inter-Amerikaanse conventie inzake de transparantie van aankopen van conventionele wapens
- 2001 Protocol inzake de controle van vuurwapens, munitie en andere aanverwante materialen in de Ontwikkelingsgemeenschap van Zuidelijk Afrika (SADC-regio)
- 2004 Protocol van Nairobi inzake de preventie, controle en vermindering van kleine en lichte wapens in de regio rond de Grote Meren en in de Hoorn van Afrika
- 2006 ECOWAS-conventie over handvuurwapens, lichte wapens, hun munitie en ander daarmee verband houdend materiaal
- 2006 Verdrag inzake een kernwapenvrije zone in Centraal-Azië (Verdrag van Semipalatinsk)
- 2008 Verdrag inzake clustermunities
- 2010 Verdrag inzake verdere vermindering en beperking van strategische aanvalswapens (Nieuw START-verdrag)
- 2010 Centraal-Afrikaans verdrag voor de controle op kleine en lichte wapens, hun munitie en alle onderdelen en componenten die kunnen worden gebruikt voor hun fabricage, herstelling en assemblage (Verdrag van Kinshasa)
- 2011 Document van Wenen 2011 inzake vertrouwenwekkende en veiligheidsbevorderende maatregelen
- 2013 Wapenhandelsverdrag (ATT-verdrag)
- 2017 Verdrag tot verbod op kernwapens (TPNW in werking getreden op 22 januari 2021)

Nog niet van kracht zijnde overeenkomsten, 1 januari 2021

- 1996 Verdrag voor een alomvattend verbod op kernproeven (Alomvattend Kernstopverdrag – CTBT)
- 1999 Overeenkomst over de aanpassing van het verdrag van 1990 inzake conventionele strijdkrachten in Europa (CFE-verdrag)

Samenwerkingsverbanden op het gebied van veiligheid

In 2020 deden zich de volgende ontwikkelingen voor: Noord-Macedonië werd lid van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie, de Comoren werden lid van het Internationaal Atoomagentschap (IAEA) en het Verenigd Koninkrijk verliet de Europese Unie (EU). Tijdens de overgangperiode tot 31 december 2020 bleef het Verenigd Koninkrijk deel uitmaken van de eengemaakte Europese markt, al zetelde het niet langer in de politieke instellingen van de EU. ●

JAAROVERZICHT 2020, MARKANTE GEBEURTENISSEN

3 jan.	Generaal-majoor Qassem Soleimani, leider van de Iraanse al-Quds-troepen, komt om bij een luchtaanval door de Verenigde Staten.
29 feb.	De Verenigde Staten en de taliban ondertekenen een voorwaardelijk vredesakkoord.
23 maa.	De secretaris-generaal van de Verenigde Naties roept op tot een onmiddellijk wereldwijd staakt-het-vuren om het hoofd te bieden aan de covidpandemie.
23 apr.	Twee voormalige hoge officieren van het Syrische leger staan in Duitsland terecht voor vermeende oorlogsmisdaden.
25 mei	De moord op George Floyd door een politieagent in Minneapolis (VS) lokt nationale en internationale protesten uit.
15 juni	Bij een grensincident tussen China en India vallen voor het eerst in 45 jaar doden langs de demarcatielijn.
22 juli	Regeringstroepen en pro-Russische separatisten bereiken een akkoord over een staakt-het-vuren in Oost-Oekraïne.
18 aug.	Een militaire staatsgreep in Mali dwingt president Ibrahim Boubacar Keïta tot aftreden.
12 sep.	De Afghaanse regering en de taliban starten intra-Afghaanse vredesgesprekken.
3 okt.	De Soedanese overgangsregering en verschillende Soedanese gewapende oppositiegroepen ondertekenen het vredesakkoord van Juba.
3-7 nov.	Joe Biden wordt verkozen tot 46e president van de Verenigde Staten.
24 dec.	De Europese Unie en het Verenigd Koninkrijk bereiken een akkoord over een uitgebreide vrijhandelsovereenkomst.

SIPRI DATABANKEN

Databank van SIPRI over militaire uitgaven (Military Expenditure Database)

Geeft een overzicht van de jaarlijkse militaire uitgaven van landen sinds 1949. Dit biedt de mogelijkheid om de bedragen tussen de landen te vergelijken. Deze bedragen worden weergegeven in de lokale munteenheid tegen huidige en constante prijzen en wisselkoersen, en als percentage van het bruto binnenlands product.

Databank van SIPRI over de wapen-industrie (Arms Industry Database)

Bevat jaarlijkse gegevens sinds 2002 over de totale omzet en inkomsten uit wapenverkoop en militaire diensten voor de 100 bedrijven met de hoogste wapenverkopen ter wereld (met uitzondering van Chinese bedrijven).

Databank van SIPRI over wapen-leveringen (Arms Transfers Database)

Geeft een overzicht van alle internationale leveringen van grote conventionele wapens sinds 1950 en is daarmee de uitgebreidste publiek toegankelijke bron van informatie over internationale wapenleveringen.

Databank van SIPRI over wapenembargo's (Arms Embargoes Database)

Geeft informatie over alle wapenembargo's die zijn opgelegd door internationale organisaties zoals de Europese Unie of de Verenigde Naties, of door een groep landen. Alle embargo's die van kracht zijn of sinds 1998 van kracht waren, worden vermeld.

Databank van SIPRI over nationale rapporten (National Reports Database)

Biedt links naar alle publiek toegankelijke nationale rapporten over wapenexport en

wordt voortdurend aangevuld met links naar nieuw gepubliceerde nationale rapporten over wapenexport.

Databank van SIPRI over multilaterale vredesoperaties (Multilateral Peace Operations Database)

Bevat informatie over alle VN- en niet-VN-vredesoperaties sinds 2000, met inbegrip van locatie, data van inzet en actieperiode, mandaat, deelnemende landen, kosten en aantal personeelsleden, inclusief het aantal overleden personeelsleden in het kader van de operaties.

De SIPRI-databanken kunnen worden geraadpleegd via de website van SIPRI.●

VLAAMS VREDESINSTITUUT

Het Vlaams Vredesinstituut is een onafhankelijke onderzoeksinstituting bij het Vlaams Parlement. Het Vredesinstituut voert wetenschappelijk onderzoek uit over vredesvraagstukken. Met de resultaten van dat onderzoek wordt het werk van het Vlaams Parlement ondersteund en het wetenschappelijke, politieke en maatschappelijke debat gevoed en gestimuleerd.

Het Vredesinstituut onderzoekt onder meer de wetgeving en het beleid inzake buitenlandse wapenhandel en volgt in feiten en cijfers de wapenproductie en -handel in Vlaanderen. Daarbij besteedt het instituut ook bijzondere aandacht aan (illegale) vuurwapens, conventionele wapens en dual use goederen.

Verder focust het instituut zijn onderzoek op herdenking en herinnering, vredesopvoeding en radicalisering.

Meer informatie op
www.vlaamsvredesinstituut.eu

HET SIPRI YEARBOOK 2021 BESTELLEN?

SIPRI Yearbook 2021: Armaments, Disarmament and International Security

Gedrukte versie en onlineversie uitgegeven door Oxford University Press

ISBN 978-0-19-284757-7, gebonden

ISBN 978-0-19-193988-4, online

Voor meer informatie, zie www.sipriyearbook.org

STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE

Signalistgatan 9
SE-169 72 Solna, Sweden
Telephone: +46 8 655 97 00
Email: sipri@sipri.org
Internet: www.sipri.org

vlaams vredesinstituut

**De vertaling van deze samenvatting werd mogelijk
gemaakt door het Vlaams Vredesinstituut.**

Leuvenseweg 86
1000 Brussel
Tel. 02/552 4591
vredesinstituut@vlaamsparlement.be
www.twitter.com/Vredesinstituut
www.facebook.com/vlaamsvredesinstituut
www.vlaamsvredesinstituut.eu

SIPRI YEARBOOK 2021

Armaments, Disarmament and International Security

Het *SIPRI Yearbook* is een gezaghebbende en onafhankelijke bron van informatie en analyse over bewapening, ontwapening en internationale veiligheid. Het biedt een overzicht van de ontwikkelingen op het gebied van internationale veiligheid, wapens en technologie, militaire uitgaven, wapenproductie en wapenhandel, en gewapende conflicten en conflictbeheersing, evenals van de inspanningen voor de beheersing van conventionele, nucleaire, chemische en biologische wapens.

Dit document is een samenvatting van de 52e editie van het *SIPRI Yearbook* dat een overzicht biedt van de ontwikkelingen in de loop van 2020 met onder meer:

- *Gewapende conflicten en conflictbeheersing*: een overzicht van de gewapende conflicten en vredesprocessen op het Amerikaans continent, in Azië en Oceanië, Europa, het Midden-Oosten en Noord-Afrika, en Sub-Sahara Afrika, met bijzondere aandacht voor de wereldwijde en regionale trends op het vlak van vredesoperaties en de oproep van de Verenigde Naties tot een wereldwijd staakt-het-vuren om het hoofd te bieden aan de covidpandemie;
- *Militaire uitgaven, internationale wapenhandel en ontwikkelingen inzake wapenproductie*;
- *Wereldkernmachten*: een overzicht van elk van de negen kernmachten en hun nucleaire moderniseringsprogramma's;
- *Kernwapenbeheersing*: de ontwikkelingen in de Russisch-Amerikaanse strategische dialoog, de nucleaire deal met Iran en de multilaterale verdragen inzake nucleaire wapenbeheersing en ontwapening, inclusief de inwerkingtreding van het Verdrag tot verbod op kernwapens;
- *Chemische en biologische veiligheidsdreigingen*: de impact van de COVID-19-pandemie die zich ontvouwt, het onderzoek naar de aantijgingen van het gebruik van chemische wapens in Syrië en de ontwikkelingen inzake internationale juridische instrumenten tegen chemische en biologische oorlogsvoering;
- *Conventionele wapenbeheersing*: aandacht voor wereldwijde instrumenten, inclusief de inspanningen om dodelijke autonome wapensystemen aan banden te leggen en om het gedrag van staten in cyberspace en in de ruimte te reguleren, en de ontwikkelingen in verband met het *Open Skies*-verdrag;
- *Controle op de handel in wapens en dual-use goederen*: de ontwikkelingen in verband met het Wapenhandelsverdrag, multilaterale wapenembargo's en exportcontroleregimes, en de beoordelingsprocedures binnen het rechtskader van de Europese Unie voor dergelijke controles.

Daarnaast vindt u bij deze samenvatting bijlagen met overzichten van wapenbeheersings- en ontwapeningsakkoorden, samenwerkingsverbanden op het gebied van internationale veiligheid en markante gebeurtenissen uit 2020.